

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Robert Tonin

STRANKARSKA STRUKTURA OBČINE KAMNIK

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Robert Tonin

Mentor: red. prof. dr. Igor Lukšič

STRANKARSKA STRUKTURA OBČINE KAMNIK

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

STRANKARSKA STRUKTURA OBČINE KAMNIK

Sodobna demokracija se udejanja predvsem kot posredna demokracija, ki se vzpostavlja z volitvami. V sodobnih demokracijah so volitve najpomembnejši politični dogodek. Tako kot pri državnih se tudi pri lokalnih volitvah politične stranke v lokalni skupnosti prizadevajo zavzeti čim več položajev. Vzponi in padci na državni ravni se kažejo tudi na lokalnem nivoju. Vidno vlogo igrata pri tem primernost in prepoznavnost kandidata. Poklic politika zahteva posebne lastnosti. Kot javne osebe politiki uživajo v družbi poseben status. Moč in ugled stranke sta v veliki meri odvisna ne samo od uspeha na državnih, temveč tudi od uspeha na lokalnih volitvah. Obstaja mnenje, da je lokalna samouprava zibelka moderne demokracije in temelj demokratične družbe nasploh. Namenjena je prebivalcem pri reševanju njihovih težav. Na lokalnem nivoju pride do izraza izpolnitev zahtev, ki ima velik pomen za prebivalstvo. Z analizo volitev so predstavljene posebnosti občine. Tudi na lokalni ravni nastajajo koalicijska partnerstva in se oblikuje politična kultura. Vlogo predstavniškega telesa zastopa občinski svet, vlogo izvršilnega organa pa župan. V lokalni skupnosti je možno neposredno odločanje, kar pa zaenkrat še ni izkoriščeno v zadostni meri.

Ključne besede: lokalna demokracija, Kamnik, politična participacija, politične stranke.

PARTY STRUCTURE OF THE MUNICIPALITY OF KAMNIK

Contemporary democracy is above all implemented as indirect democracy, which is established through elections. Elections are the most important political event in contemporary democracies. As holds true with state elections, during local elections, political parties strive to obtain as many positions as possible in the local community. The ups and downs faced at the state level are also present at the local level. This is where the adequacy and recognizability of the candidate play an visible important role. A profession in politics requires special personal characteristics. They enjoy a special status in society from the perspective of a public figure. The strength and reputation of a party do not only depend on its success at the national level, but to a great extent also on its success at local election. There exists an opinion that local self-government is the cradle of modern democracy and the foundation of democratic society in general. The intended purpose of local self-government is for residents to solve their problems. At the local level, demands that have a great deal of meaning to the population must be fulfilled. Through an analysis of elections, the special characteristics of the municipality are presented. Even at the local level, coalition partnerships and political culture are formed. The Municipal council has the role of the representing body and the mayor has the role of executive organ. Direct decision-making is an option in the local community, but has not been used to a sufficient degree for the time being.

Key words: local democracy, Kamnik, political participation, political parties.

KAZALO

1. UVOD	6
2. METODOLOŠKI NAČRT IN HIPOTEZE	8
2.1 DELOVNE HIPOTEZE	8
2.2 METODOLOGIJA	9
3. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
3.1 LOKALNA SKUPNOST	10
3.2 LOKALNA SAMOUPRAVA	11
3.3 OBČINA	12
3.4 ORGANI OBČINE	13
3.4.1 OBČINSKI SVET	13
3.4.2 ŽUPAN	14
3.4.3 NADZORNI ODBOR	15
4. LOKALNA DEMOKRACIJA	16
4.1 PERSPEKTIVE LOKALNE DEMOKRACIJE V SLOVENIJI	17
5. POLITIČNA PARTICIPACIJA	19
5.1 PARTICIPACIJA NA LOKALNI RAVNI	20
5.1.1 NEPOSREDNE OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE	20
5.1.2 POSREDNE OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE	20
a) Lokalne volitve	20
b) Volitve v občinske svete	22
c) Volitve župana	22
6. MESTO KAMNIK	23
7. ZGODOVINSKI ORIS OBČINE KAMNIK V LOKALNI SAMOUPRAVI	24
7.1 OBDOBJE OKROG OSAMOSVOJITVE V LUČI OBČINE KAMNIK	28
7.2 PRVA LETA LOKALNE SAMOUPRAVE V OBČINI KAMNIK	29
7.3 RAZVOJNE PERSPEKTIVE ZA VNAPREJ	31
8. LOKALNE VOLITVE NA DRŽAVNI RAVNI	33
8.1 IZVOLJENI ŽUPANI	34
9. VOLITVE V OBČINI KAMNIK SKOZI ZGODOVINO	36
9.1 POSLANSKE VOLITVE OD MARČNE REVOLUCIJE DO PRVE SVETOVNE VOJNE	36
9.2 POSLANSKE VOLITVE MED VOJNAMA	37
10. POLITIČNE STRANKE OBČINE KAMNIK	38
10.1 SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA	39
10.2 LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE	39
10.3 LISTA TONETA SMOLNIKARJA	40
10.4 NOVA SLOVENIJA	40
10.5 SOCIALNI DEMOKRATI	41
10.6 AKTIVNA SLOVENIJA	41
10.7 SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	42
10.8 DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV	42

10.9 ZELENA STRANKA	42
10.10 STRANKA MLADIH SLOVENIJE	43
10.11 LISTA ZA PODJETNO SLOVENIJO	43
11. SPREMEMBE V POLITIČNI STRUKTURI OBČINE Z OZIROM NA VOLITVE OD OSAMOSVOJITVE DALJE	44
12. POLITIKA KOT POKLIC	62
12.1 LASTNOSTI POLITIČNIH FUNKCIONARJEV	64
12.2 KARIERA POLITIKOV	65
12.3 ZAPOSLOTVENE MOŽNOSTI POLITIKOV	66
13. ZAKLJUČEK	69
14. LITERATURA	72
ČLANKI V REVIJAH IN ZBORNIKIH	72
SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE	76
PRAVNI VIRI	78
INTERNETNI VIRI	78

SEZNAM TABEL, GRAFOV IN KART

TABELA 3.4.1.1: Dejavnost občinskega sveta Občine Kamnik v obdobju od 1994 do 2006	14
TABELA 8.1: Splošni podatki o lokalnih volitvah v Sloveniji	33
TABELA 11.1: Primerjava volilnih izidov iz leta 1992 in 1996 na državnem nivoju in v Občini Kamnik	44
GRAF 11.2: Izidi volitev po socialno-geografsko homogenih območjih leta 1992 in 1996	45
TABELA IN GRAF 11.3: Zastopanost strank po številu svetnikov v Občinskem svetu Občine Kamnik od volitev leta 1998 dalje	50
KARTA 11.4: Stranka z največ glasovi po voliščih na parlamentarnih volitvah leta 2004	51
KARTA 11.5: Stranka z največ glasovi po voliščih na lokalnih volitvah leta 2006	51
KARTA 11.6: Glasovi za SDS po voliščih na parlamentarnih volitvah leta 2004	53
KARTA 11.7: Glasovi za LDS po voliščih na parlamentarnih volitvah leta 2004	54
KARTA 11.8: Volilna udeležba po voliščih na lokalnih volitvah leta 2006	57
TABELA 11.9: Primerjava podatkov o uspehu strank na državnozborskih volitvah leta 2004	58
TABELA 11.10: Primerjava podatkov o uspehu strank na volitvah v občinske svete 2006	59
TABELA 12.3.1: Zaposlene osebe pri pravnih osebah v Občini Kamnik po nazivih poklicev in stopnji strokovne izobrazbe	68

1. UVOD

Ljudje svoje potrebe uresničujejo v lokalni skupnosti. Njen obstoj omogoča lokalnim skupnostim, da s svojimi lokalnimi zadevami upravljajo same in da zagotavljajo javne storitve. Hkrati zbuje občutek pripadnosti.

Po naši ustavi je za urejanje lokalnih zadev pristojna občina. V sodobnih demokracijah je zaznati vse večji pomen politične udeležbe na lokalni ravni. Podobno državni ravni tudi politika lokalnega nivoja posega na različna področja življenja. V želji, da bi bili interesi čim bolj zastopani, na volitvah volivci svojo podporo izkazujejo županu in občinskim svetnikom na lokalnem nivoju ter poslancem državnega zbora na nivoju države.

Nasploh sta občinski svet in župan ključna organa pri kreiranju političnega življenja v lokalni skupnosti. Prvi ima vlogo predstavniškega telesa, župan pa vlogo izvršilnega organa.

Volilna udeležba je pomemben parameter o zanimanju ljudi za politiko. Volitve v sebi nosijo združevalno funkcijo, ker volivca uvajajo v politično dogajanje. Poleg volitev imajo prebivalci možnost izraziti svojo voljo tudi z neposrednim odločanjem.

Od prvih lokalnih volitev leta 1994 se je na lokalnem nivoju strankarska struktura spreminjala tudi v Občini Kamnik. V mnogočem je lahko indikator državnoborskim volitvam. Lokalne volitve imajo svoje zakonitosti. Najpomembnejša je morda uspešnost neodvisnih kandidatov in list.

V diplomskem delu bom z medološkim načrtom opredelil cilj dela in delovne hipoteze.

V prvem delu besedila bom opredelil osnovne pojme, ki so potrebni za razumevanje političnega življenja v lokalni skupnosti. Razlago posameznih pojmov bom skušal ponazoriti s perspektivo del več avtorjev. Poglavji o lokalni demokraciji in politični participaciji bosta namenjeni kot prehod na konkretni obravnavani primer. V nadaljevanju bo delo obsegalo predvsem pojme in dejstva Občine Kamnik. Z zgodovinskim orisom bom pojasnil razloge, ki so pripeljali do večstrankarskih volitev. Različni pisni viri opisujejo dogajanja vsak iz svoje perspektive. Moja želja pa je, da zapisano, ki se mi zdi

najpomembnejše, združim v pregledno celoto, ki bi bila zainteresiranim dostopna na enem mestu.

V drugem delu bom predstavil politične sile. Tu bodo predstavljeni glavni akterji političnega življenja občine. V zvezi s predstavitvijo strank se bom držal načela, da opisi ne bi bili predolgi in bi enakovredno zajeli vsako obravnavano politično stranko. Stališča in dejavnosti strank bom iskal predvsem v internetnih virih in lokalnih časopisih. Temeljno nalogo diplomskega dela – raziskavo strankarske strukture Občine Kamnik bom pojasnil z volilnimi rezultati. Raziskava bo vsebovala različne primerjave, ki bodo predstavljene na več načinov. V poglavju, kjer bom politiko obravnaval kot poklic, bom opredelil lastnosti, kariero in zaposlitvene možnosti politikov.

Zaključni del bo obsegal ugotovitve ob pisanju diplomskega dela in odgovore na zastavljene hipoteze v naslednjem poglavju.

2. METODOLOŠKI NAČRT IN HIPOTEZE

Osnovni vidik raziskave je preveriti spremembe strankarske strukture v občini z ozirom na volitve od leta 1992 do leta 2006. Raziskava bo temeljila s primerjavo na državni ravni. Z volilnimi rezultati bom analiziral odnos ljudi do politike. Statistične podatke bom za boljšo preglednost uporabil v tabelah in grafih. S pomočjo zemljevidov bom posredoval rezultate političnih opcij v odvisnosti od kraja. Ker gre za področje lokalno-političnega življenja bom posebno pozornost namenil tiskanim lokalnim medijem.

2.1 Delovne hipoteze

H1: Uspeh politične opcije je v Občini Kamnik odvisen tudi od družbenega in ideološkega segmenta.

Na podlagi volilnih rezultatov bom analiziral uspeh posameznih političnih opcij. Glede na to, da je občina različno poseljena, bom skušal analizirati uspeh strank, ki je odvisen od družbenega in ideološkega segmenta.

H2: Na lokalni ravni velikokrat volilne glasove privablja oseba in ne stranka.

Skušal bom analizirati uspešnost t. i. neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. Zdajšnji župan Anton Tone Smolnikar opravlja mandat župana občine že četrtrič. Hipoteza bo temeljila na predpostavki, da je župan v svojih mandatih uspel sodelovati tako z levimi kot desnimi¹ strankami in si pridobil zaupanje volilnega telesa.

H3: Strankarska struktura Občine Kamnik je preslikava nacionalne, s korektivom, ki ga predstavlja župan kot nestrankska figura.

¹ Izraza desnica in levica sta nastala med francosko revolucijo (glej Bobbio 1995: 68).

Skušal bom preveriti, ali se spremembe na nacionalnem političnem prizorišču hkrati odražajo tudi v spremembi na lokalnem nivoju. S kronologijo volitev na lokalnem in državnem nivoju bom primerjal kontinuiteto rezultatov.

2.2 Metodologija

Za preverjanje predpostavk glede uspešnosti desnih oz. levih strank v odvisnosti od območja ter večkratne izvolitve neodvisnega kandidata za župana, ki je svojo podporo našel na obeh političnih polih sem uporabil naslednje metodologije:

1. Analizo primarnih virov: Uporabljena je pri proučevanju pravnih virov. Ti se nanašajo predvsem na področje lokalne samouprave, lokalnih volitev in zadev, ki se nanašajo na občinske pravne akte.
2. Analizo sekundarnih virov: V diplomu je v vseh poglavjih kot pomoč pri pojasnjevanju temeljnih pojmov uporabljena strokovna literatura.
3. Zgodovinsko analizo: Je nepogrešljiva in nujno pomembna pri zastavljenih hipotetičnih vprašanjih, zelo pomembna tudi pri pojasnjevanju dejstev, ki so pripeljali do politične kulture, ki smo ji priča. Tvori rdečo nit poglavij Zgodovinski oris Občine Kamnik v lokalni samoupravi in Volitve v Občini Kamnik v zgodovini. Mnenja sem, da zgodovinska analiza pripomore k celovitejši predstaviteljivosti o vzročnih povezavah in boljšo predstavo današnjih dogodkov.
4. Analizo statistik: Podatki glede zaposlovanja politikov v Občini Kamnik, volilni rezultati, volilna udeležba ...
5. Primerjalno analizo: Uporabljena je pri vseh predpostavkah. Uporabljene so tabele, grafi in karte, ki še celoviteje prikažejo določen pojav.

3. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 Lokalna skupnost

Za razumevanje pojmov lokalne skupnosti in lokalne samouprave sem izbral razmišljanja naših vidnejših predstavnikov, ki se ukvarjajo s to vsebino. Teoretična podlaga je temelj za razumevanje lokalne demokracije.

»Lokalna skupnost obsega teritorialno skupnost, kjer se na najnižji ravni pojavljajo določene skupne potrebe prebivalstva, ki jih je mogoče reševati le na skupen način« (Šmidovnik 330: 1990). »Sociološko gledano so lokalne skupnosti družbene skupine, ki so se izoblikovale zaradi dolgotrajnih družbenih procesov na določenem geografskem prostoru. Gre za bolj ali manj samostojne in sklenjene enote, ki so nujno navezane na določeno ožje območje« (Vlaj 2001: 74).

Šmidovnik meni, da se v lokalni skupnosti rešujejo osnovne potrebe prebivalcev. Med prebivalci se poraja skupna zavest o pripadnosti kraju, o solidarnosti med seboj, obenem pa tudi različnosti do ljudi, ki niso del njihove skupnosti. Lokalne politične institucije so bližje državljanom kot nacionalne (glej Šmidovnik 330: 1990).

Brezovšek pravi, da so lokalne politične institucije bližje državljanom kot nacionalne (državne) oblasti (vlade). Meni, da izvoljena lokalna oblast daje prednost različnosti, ker zagotavlja ponudbo javnih dobrin, ki odražajo preference tistih, ki živijo na področju lokalne jurisdikcije. Po njegovem mnenju višjim nivojem oblasti zagotavlja izražanje pluralizma teritorialnih in funkcionalnih interesov (glej Brezovšek 2005: 8).

Vlaj dopolnjuje z opredelitvijo, da so najožje lokalne skupnosti tiste, v katerih imajo prebivalci skupni interes, da zagotovijo tiste splošne razmere, ki omogočajo družbeno življenje na tem območju. Omenja potrebe po preskrbi z vodo, plinom, elektriko, ureditvi kanalizacije, javne razsvetljave, načrtni rabi prostora, lokalnih komunikacijskih in določenih skupnih prevoznih sredstvih idr. (glej Vlaj 2001: 74).

»Temeljne lokalne skupnosti so običajno občine kot najožje, primarne življenjske in naravne skupnosti ljudi, širše pa okraji, okrožja, regije pokrajine, dežele ...« (Grad in drugi 1996: 381).

3.2 Lokalna samouprava

Teoretična opredelitev pojma lokalna samouprava nima enotne definicije.

V Ustavi Republike Slovenije je v 138. členu opredeljeno uresničevanje lokalne samouprave, da prebivalci Slovenije uresničujejo lokalno samoupravo v občinah in drugih lokalnih skupnostih.

Šmidovnik lokalno samoupravo vidi le kot eno izmed oblik samouprave, ki pa je najvažnejša (glej Šmidovnik 28: 1995). Za Vlaja je lokalna skupnost neposredna in dejanska podlaga lokalne samouprave. V primerjavi z lokalno skupnostjo, ki je dejansko družbeni pojav, je lokalna samouprava normativna institucija (glej Vlaj 1998: 16).

Za samoupravo je značilno, da temelji na prostovoljnosti in da se praviloma gradi od spodaj navzgor. Organi lokalnih skupnosti dobijo mandat neposredno od svojih prebivalcev na volitvah (glej Grad in drugi 1996: 381).

V prejšnjem stoletju je lokalna samouprava dosegla napredek. Pomembno je prispevala k stabilnosti in varnosti v Evropi. Uvedba lokalne samouprave sega v sredino 19. stoletja, t.j. po marčni revoluciji leta 1948². Nekaj let kasneje je bil izdan okvirni zakon o občinah. Do uvedbe komunalnega sistema³, ki je odpravil lokalno samoupravo, je tekel »zakonodajni proces« urejanja lokalne samouprave. Svoje razmišljanje Vlaj nadaljuje, da je bilo z uvedbo in začetkom delovanja novih občin odpravljen komunalni sistem, v katerem je bila občina t. i. družbenopolitična skupnost, ki je delovala predvsem v imenu države, lokalna samouprava pa se je deloma odvijala v krajevnih skupnostih« (glej Vlaj 2005: 25—27).

Pomenu nadzora nad delovanjem zakonitosti lokalne samouprave Lavtar pripisuje vse bolj pomembno vlogo vključevanja prebivalcev v procese odločanja (glej Lavtar 2005: 148).

T. i. druga raven lokalne samouprave je pokrajina. Tudi tu se lomijo politična kopja. Najverjetneje bo Zakon⁴ počakal na čas po državnozborskih volitvah 2008. Prednosti ustanovitve pokrajin so z vidika krepitev demokracije, vidika decentralizacije in razvojnega vidika.

² Ena od zahtev marčne revolucije je bil samostojen položaj občin (glej Haček 2005: 47).

³ Komunalni sistem je vzet iz Marxove terminologije.

⁴ Prvotni predlog 14 pokrajin je zamenjal model 13 pokrajin z Ljubljano kot samostojno pokrajino. Posvetovalni referendum o obsegu pokrajin (v petih pokrajinah so odločali tudi o imenu pokrajine), ki je bil 22. junija 2008, so volivci na dveh referendumskih območjih zavrnili. Nov vladni predlog je razdelitev Osrednjeslovenske pokrajine na severni in južni del.

3.3 Občina

Občina⁵ je temeljna lokalna samoupravna skupnost (Šmidovnik 1995: 63).

»Ustava Republike Slovenije (139. člen) občino⁶ opredeljuje kot samoupravno lokalno skupnost, ki je hkrati tudi edina obvezna samoupravna lokalna skupnost« (Kaučič in Grad 2003: 333). Z Ustavo RS je državljanom omogočeno sodelovati pri odločitvah v zvezi z vsakdanjim življenjem.

Po 140. členu Ustave RS so lokalne zadeve, ki jih občina ureja samostojno in ki zadevajo samo prebivalce občine. Nadalje določba pravi, da po predhodnem soglasju občine ali širše samoupravne lokalne skupnosti lahko država z zakonom prenese na občino ali širšo samoupravno lokalno skupnost opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti, če za to zagotovi tudi sredstva.

»V občini naj bi ljudje demokratično odločali o svojih neposrednih interesih na področjih, kot so komunala, varstvo okolja, socialno varstvo in skrbstvo, urejanje in gospodarjenje s prostorom. Občina naj bi se ukvarjala najprej in predvsem z lokalnimi problemi« (Vlaj 1998: 20).

Za občino je zelo pomembno, da ima status neodvisnosti. Njeni zametki so v Evropi od 12. stoletja naprej, ko so mesta dobivala pravice. V Sloveniji so mesta dobivala pravice v 13. in 14. stoletju (glej Šmidovnik 1995: 63).

Šmidovnik zavrača mnenje, da je občina produkt zavestne in racionalne družbene organizacije oziroma reorganizacije. Po njegovem jo je izoblikovalo življenje samo, obstoječa zakonodaja pa jo je sprejela in pravno sankcionirala njen obstoj (glej Šmidovnik 336: 1990).

Šmidovnika dopolnjuje Haček, ki trenutno ureditev občin v Sloveniji vidi na dolgoletni tradiciji in izkušnjah, ki so se nabirale že od srednjega veka. Za primer navaja obdobje habsburške monarhije oz. Avstro-Ogrske, ko je bila slovenska upravna ureditev del naprednega in inovativnega urejanja upravno-političnega sistema na širšem srednjeevropskem območju (glej Haček 2005: 66).

⁵ V etimološkem pomenu pomeni občina nekaj splošnega, občega, skupnega, kar povezuje njene prebivalce. (glej Snoj V Grafenauer 2006: 15).

⁶ Glej ZAKON O USTANOVITVI OBČIN IN DOLOČITVI NJIHOVIH OBMOČIJ.

Finančna sredstva morajo sovpadati (morajo biti v sorazmerju) s pristojnostmi, ki jih imajo lokalni organi z ustavo in zakoni. Že od samega začetka delovanja novih občin sredstva državnega proračuna, ki so bila namenjena občinam, niso bila zadostna⁷ (glej Vlaj 2005: 32-34).

Vlaj opozarja na občinsko lastnino kot posebno kategorijo lastnine. Pravi, da mora za občinsko lastnino veljati poseben režim gospodarjenja in upravljanja v interesu lokalne skupnosti kot pravne osebe javnega prava (glej Vlaj 1998: 261).

3.4 Organi občine

O organih občine govori 28. člen IV. poglavja Zakona o lokalni samoupravi.

Občinski organi so: občinski svet, župan, po potrebi eden ali več občinskih odborov in nadzorni odbor (glej Zakon o lokalni samoupravi).

3.4.1 Občinski svet

Zakon o lokalni samoupravi v svojem 29. členu opredeljuje naloge in dolžnosti občinskega sveta. Izmed pomembnejših nalog oz. dolžnosti bi izpostavil sprejem statuta občine, odlokov in drugih občinskih aktov, sprejem planov razvoja, sprejem proračuna, dajanje soglasja k prenosu nalog iz državne pristojnosti na občino, nadzorovanje dela odborov, župana in občinske uprave ...

»Občinski svet je najvišji organ odločanja o vse zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine« (Vlaj 1998: 274).

Okvirno število članov občinskega sveta, ki je opredeljeno v Zakonu o lokalni samoupravi, je odvisno od števila prebivalcev občine, in sicer od 7 do 45 članov. Občinski svet ima tudi delovna telesa – odbore in komisije (glej Zakon o lokalni samoupravi). Poslovnik Občinskega sveta Občine Kamnik, ki je bil sprejet leta 1999, ureja organizacijo in način dela občinskega sveta ter uresničevanje pravic in dolžnosti članic in članov sveta (glej Poslovnik Občinskega sveta Občine Kamnik). Občinski svet Občine Kamnik je v svojem prvem štiriletnem mandatu štel 31 svetnic in svetnikov (v kamniško

⁷ 1,2 % anketiranih županov meni, da je teh sredstev dovolj za vse naloge občin (glej Brezovšek 2005 c: 82).

občino je sodila tudi današnja Občina Komenda⁸). Vodil ga je predsednik – član občinskega sveta. Sprememba zakonodaje je leta 1999 to vlogo prinesla županu. Zdaj občinski svet šteje 29 svetnikov (glej Smolnikar 2006: 8).

TABELA 3.4.1.1: Dejavnost občinskega sveta Občine Kamnik v obdobju od 1994 do 2006⁹

	1. MANDAT	2. MANDAT	3. MANDAT
	1994-1998	1998-2002	2002-2006
REDNE SEJE	39	31	28
IZREDNE SEJE	6	5	4
SPLOŠNI AKTI	129	132	107
POBUDE IN VPRAŠANJA	610	447	534

Vir: Smolnikar 2006: 8.

V tem mandatu se je občinski svet do vključno 20.04.2008 sestal na 12 sejah (glej INTERNET 18).

3.4.2 Župan

Župan je najprepoznavnejši organ občine. »Župan¹⁰ je izvršilni organ občine. Izvoljen je neposredno ter predstavlja in zastopa občino« (Vlaj 1998: 275).

Nadalje je v 33. členu Zakona o lokalni samoupravi županu naložena skrb in odgovornost za izvajanje odločitev občinskega sveta in občinskih odborov, zadržanje izvajanje nezakonite odločitve občinskega sveta ali občinskega odbora, če se odločitev sveta oziroma odbora nanaša na zadevo, ki je bila z zakonom poverjena občini, mora župan pristojno ministrstvo opozoriti na nezakonitost oziroma neprimernost take odločitve ... (glej Zakon o lokalni samoupravi).

⁸ Po podatkih z dne 25.11.2005 šteje Občina Komenda 4.872 prebivalcev .

⁹ <http://www.nsi-kamnik.net/izjave.php?idm=29&id=1034> (21.04.2008) Na spletni strani je moč videti osnutek študije aktivnost svetnikov Občinskega sveta Občine Kamnik in njihovo pojavnost v osrednjem lokalnem časopisu Kamniški občan, študentke FDV Nadje Prosen.

¹⁰ Izraz župan naj bi bil prastari slovenski naziv za starešino oziroma predstojnika župe (glej Grafenauer 2006: 16).

Po mojem mnenju je funkcija župana zelo odgovorna in pogosto tudi naporna. O svojih pogledih na službo županovanja je odkrito spregovoril tudi kamniški župan.

Župan je edina funkcija v državi, ki združuje odgovornost štirih vodilnih oseb na državnem nivoju. Istočasno je predsednik občine (države), vlade, občinskega (državnega) zbora in (državnega) sveta. Čeprav v svetu nima glasovalne pravice, ga lahko vsak zasebno toži in obsoja brez milosti za vse mogoče, brez posledic za tožnika v primeru neresničnih ovadb. Župan odgovarja za vse odločitve svetnikov in uprave. Uprava in župan imajo v primerjavi z ostalimi državnimi službami, zaposlenimi v šolah in vrtcih, javnih zavodih neprimerljive in žalostno nizke plače. V Sloveniji sta vsak župan in vsaka uprava razpeta med tri gospodarje: državno zakonodajo, politično voljo občinskega sveta, voljo velike večine ljudi. Ubogati morata vse tri in usklajevati različne interese (Smolnikar 2006: 32).

3.4.3 Nadzorni odbor

»Nadzorni odbor opravlja nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine, nadzoruje namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev ter nadzoruje finančno poslovanje uporabnikov proračunskih sredstev« (Vlaj 1998: 275).

Člane nadzornega odbora imenuje občinski svet. Člani nadzornega odbora ne morejo biti hkrati člani občinskega sveta, občinski uradniki in drugi javni uslužbenci ter člani poslovodstev organizacij, ki so uporabniki proračunskih sredstev (glej Zakon o lokalni samoupravi).

4. LOKALNA DEMOKRACIJA

Za demokracijo je značilno, da najpomembnejše odločitve sprejme ljudstvo.

»Pogosto je razumevanje demokracije¹¹ v smislu družbenega stanja, kjer naj bi bili ljudje maksimalno svobodni in bi enakopravno sodelovali pri urejanju skupnih zadev, se pravi, kjer ne bi bilo privilegiranih posameznikov in skupin, ki bi svoje privilegije udejanjali na račun drugih« (Tomšič 2002: 20).

O razvitosti lokalne demokracije sklepamo na osnovi vrste indikatorjev. Najpomembnejša je stopnja volilne udeležbe na lokalnih volitvah ter delež nestranskih kandidatov strank z obrobja politične arene (glej Ralings in Trasher v Haček 2004: 26-27).

Della Porta meni, da je nastanek nacionalne države konflikte in odločitve prestavil na centralno raven, čeprav se je demokracija rodila s *polis*¹². Lokalna politika naj bi dolgo časa veljala za »pritlehno politiko«, v nasprotju z »visoko politiko«, značilno za parlamente in vlade na vsedržavni ravni. Po njenem mnenju se je v zadnjem času zanimanje za lokalno oblast okrepilo. Večja pozornost lokalni politiki naj bi bila zasluga večjemu pomenu participacije na lokalni ravni. V medsebojnem delovanju se državljani učijo politike. Obstaja prepričanje, da lokalne oblasti bolje poznajo potrebe svoje skupnosti. Bolje naj bi podpirale participacijo ter bile dovezetnejše, odgovornejše in tudi učinkovitejše pri zagotavljanju storitev (glej Della Porta 2003: 210-211).

Glede demokracije in njenih procesov Brezovšek poudarja, da so zaščita pred tiranijo, ker zagotavljajo, da so različni interesi prisotni in predstavljeni v lokalnem odločanju. Zdrava lokalna demokracija naj bi razvijala tudi demokratično kulturo med državljani, tako da zagotavlja tako podlago za usposabljanje kot tudi za demokratično participacijo v politični skupnosti (glej Brezovšek 2005: 9).

¹¹ Pojem demokracija dejansko nasprotuje definiciji. Dahl uporablja kot sopomenko poliarhija (vlada mnogih) (glej Dahl v Lijphart 1977: 4).

¹² Razvoj politične kulture pri Grkih. Namen politike je vzgoja ljudi v vrle državljane (glej Lukšič 2006 : 14-16).

Brezovšek nadaljuje, da obstajata dva glavna razloga, da sta lokalna samouprava in politika postali središče demokratičnega razvoja. To sta druga demokratična revolucija in vzpostavitev globalnega gospodarstva. Velik pomen daje dejstvu, kako državljani ocenjujejo¹³ lokalno oblast in njeno delovanje (Brezovšek 2005: 269).

Po Brezovšku lokalna demokracija spodbuja demokratično prakso v celotni družbi. Lokalno izražanje razlik in avtonomija lahko ogrožata centralno oblast z vidika, da lokalna avtonomija lahko ogroža sicer demokratično vzpostavljene in podprte nacionalne prioritete (glej Brezovšek 2005: 21).

4.1 Perspektive lokalne demokracije v Sloveniji

Cilji in sama legitimnost institucij lokalne samouprave bi bili lahko sporni brez učinkovitosti, avtonomije in lokalne participacije.

Obseg stvarne participacije v številnih primerih ni takšen, kot bi želeli, ampak je omejen. Lokalna samouprava je namenjena prebivalcem lokalne skupnosti in ni sama sebi namen. Ker je demokracija v lokalnih skupnostih zgled za demokratičnost celotne države, je potrebno neposrednost udeležbe v lokalnem življenju okrepiti. Ideal predstavlja aktivno udeležbo državljanov v lokalnih zadevah. Enote lokalne samouprave so v vseh demokracijah del političnega in upravnega telesa. Danes po več kot desetih letih delovanja lokalne samouprave¹⁴ ta še vedno ni končana. Obstaja namreč več nerazrešenih vprašanj v zvezi z velikostjo pristojnosti občin. Rešitev je otežena zaradi uvajanja novih vrednot in načinov delovanja lokalne demokracije. Eden od pomembnejših vidikov avtonomije je finančna samostojnost lokalnih skupnosti. Tu je treba opozoriti na potrebnost nadzora financ in na dejstva, da mora občina skrbeti za razvoj in ne služiti kot servis za razdeljevanje sredstev. Cilj uvedbe lokalne samouprave je bil v demokratizaciji življenja v lokalnih skupnosti. Tudi z uporabo zborov občanov, lokalnih referendumov, državljske

¹³ Raziskava Stališče o lokalni demokraciji (2003) je pokazala med anketiranci izrazito več nezadovoljnih kot izrazito zadovoljnih; ženske so nekoliko bolj kritične (glej Brezovšek 2005 b: 269).

¹⁴ Lokalna samouprava deluje od januarja 1995.

pobude in drugih neposrednih oblik sodelovanja občanov. Lokalna samouprava v sodobnih družbah je soočena z državnimi zahtevami po pravni državi, stroškovni učinkovitosti, prerasporeditvi in makroekonomskim upravljanjem in nadzorom. V sodobnih reformah obstajata dva modela odnosov med centralno in lokalno oblastjo. Prvi model odraža tradicionalne liberalne poglede s čim manjšim omejevanjem delovanja lokalnih oblasti s strani centra. Drugi t. i. integracijski model poudarja povezanost obeh sfer. Med njima obstaja funkcionalna razdelitev nalog. Tu je potrebno stalno prilagajanje potrebam in posebnim okoliščinam (glej Brezovšek 2005: 263-282).

5. POLITIČNA PARTICIPACIJA

»Politično participacijo¹⁵ lahko razumemo kot obliko komuniciranja, v kateri običajno državljani s svojimi dejanji določenim instancam posredujejo določena sporočila. Pri tem je posebno opozoriti na nujno dvosmernost tega procesa, saj morajo biti tudi državljani deležni sporočil, s pomočjo katerih si ustvarijo podobe razmer, po katerih presojujejo« (Makarovič 2002: 69).

»Pojem politična participacija pomeni udeležbo¹⁶ v procesu izbire političnih voditeljev ter oblikovanje javnih politik« (Brezovšek 2005: 10).

Pri politični participaciji gre za proces oblikovanja, sprejemanja in implementacije javnih politik (glej Parry, Moysen and Day v Budge 1996:13).

Požarnik izpostavlja participacijo kot nedvomno najpomembnejši znak in sestavni del politične kulture v demokraciji. Meni, da si politične kulture, ki naj služijo razvijanju, utrjevanju in varovanju demokracije, danes ne moremo zamisliti brez aktivnega sodelovanja državljanov (glej Požarnik 1992: 27-28).

Sociolog L. Milbrath na temelju stopnje sodelovanja v politiki ljudi razvršča v štiri kategorije. V prvi kategoriji so tisti, ki dejansko ne vedo, kaj se dogaja v političnem življenju, niti ne poznajo akterjev. V naslednjo kategorijo sodijo tisti, ki pasivno spremljajo aktivnosti. Sledi kategorija, ki hodi na politična zborovanja in ki politični stranki daje tudi finančno pomoč. Na koncu najdemo ljudi, ki aktivno sodelujejo v politični areni, kandidirajo za javne in strankarske funkcije in so dejavni v političnem življenju. Procent tistih, ki javno polemizirajo v t. i. gladiatorskih aktivnostih, naj bi se gibal med 1-3 odstotki. Vendar pa sama aktivnost v politiki ni enakomerno razporejena po prebivalstvu. Drži teza, da čim višje je posameznik na razredni lestvici, tem večji je odstotek aktivnosti. Raziskave so pokazale, da obstaja korelacija med političnim udejstvovanjem ter višino osebnega dohodka in poklica (glej Milbrath v Haralambos 1980:130).¹⁷

¹⁵ Participacija -sodelovanje, soodločanje, soupravljanje ... (glej Jerman 1986: 210).

¹⁶ Glej Vzorci udeležbe skozi vladavine (glej Hague in Harrop 2001: 110).

¹⁷ Glej 12. poglavje Politika kot poklic.

5.1 Participacija na lokalni ravni

5.1.1 Neposredne oblike lokalne demokracije

Občani lahko v občini neposredno odločajo na naslednje načine:

- zbor občanov,
- referendum in
- ljudska iniciativa (glej Zakon o lokalni samoupravi, 11. člen).

5.1.2 Posredne oblike lokalne demokracije

a). Lokalne volitve

Neposredno odločanje je še danes v sodobnih lokalnih skupnostih prej izjema kot pravilo. Na državni in lokalni ravni je prevladujoča posredna oblika lokalne demokracije.

Po Krašovcu je splošna volilna pravica ponavadi osnovno merilo za to, da določeno državo umestimo med možne demokracije (glej Krašovec 2007: 23).

Brezovšek je mnenja, da lokalna demokracija zagotavlja pogoje za razvoj nacionalnih demokratičnih institucij. Po njem je pomembno, da so vsi državljani aktivno udeleženi pri sprejemanju vseh pomembnih odločitev (glej Brezovšek 2005: 10-11).

»Demokratizacija lokalne oblasti mora biti usmerjena k oblikovanju novih institucionalnih oblik, ki povezujejo državo (oblast) z mnogo bolj atomizirano in fragmentirano družbo in zagotavljajo nove mehanizme socialne kohezije, odgovornosti in kontrole nad političnimi odločitvami« (Brezovšek 2005: 12).

»Po političnem pomenu so lokalne volitve popolnoma primerljive z državnimi, saj je lokalna samouprava ključna za življenje ljudi; lokalne volitve pomenijo najpomembnejši vpliv prebivalcev lokalne skupnosti na delovanje lokalne samouprave in so kot take bistvena prvina lokalne demokracije« (Grad v Haček 1999: 218).

Za Hačka lokalne volitve pomenijo pomemben preizkus javnega političnega mnenja v obdobju med volitvami na državni ravni, čeprav so volivci na lokalni ravni pogosto odločajo povsem drugače kot na državnih volitvah. Nadaljuje z značilnostjo, da na lokalni ravni volivci pogosto podpirajo stranke, ki jih na državni ravni (še) ni v parlamentu, ali predvsem neodvisne kandidate (glej Haček 1999: 219).

»Z volitvami volivci članom parlamenta podelijo mandat, pooblastilo za to, da o najpomembnejših družbenih vprašanjih odločajo v njihovem imenu. Zato volitve dajejo predstavnikiškemu telesu legitimnost izvajanja oblasti. Predstavnikiško telo je šele takrat postalo nosilec suverenosti ljudstva, ko se je začelo oblikovati z volitvami, ki so najpomembnejši akt, s katerim ljudstvo uresničuje svojo suverenost« (Grad in drugi 1996: 263).

Vlaj lokalnim volitvam pripisuje pravico prebivalcev lokalnih skupnosti, da sami upravljajo z lokalnimi zadevami. Hkati lokalnim volitvam pripisuje tisto politično dejanje, ki v največji meri integrira občane v lokalno samoupravo (glej Vlaj 1998: 273).

Krašovec poudarja, da je pomen volitev, poleg prispevanja k vzpostavljanju ali ohranitvi demokracije, tudi v funkciji, ki pripomore k delovanju oziroma ohranjanju vsakega političnega sistema. Pri tem je treba povedati, da nekatere funkcije zagotovijo tako nepošteno volitve v nedemokratičnih državah kot tudi pošteno volitve v demokratičnih državah (glej Krašovec 2007: 15).

Bistvene značilnosti kandidiranja na lokalni ravni je liberalen postopek kandidiranja, ključna lastnost povprečnega volivca so predvsem pretekle politične izkušnje in neodvisnost kandidata ter splošna demokratičnost, zlasti glede števila kandidatov (glej Brezovšek in Haček 2004: 61).

Z zvezi z volitvami bi dodal še misel ameriškega profesorja¹⁸ politične znanosti na univerzi v Kaliforniji. Državljan, ki je povsem informiran o vseh političnih vprašanjih, se racionalno odloči o kandidatu oziroma stranki (glej Dalton 1988: 152).

¹⁸ Glej <http://www.socsci.uci.edu/~rdalton/> (19.04.2008).

b). Volitve v občinske svete

Volitve v občinski svet podrobneje ureja Zakon o lokalnih volitvah. Volitve članov občinskega sveta so redne, so vsake štiri leta. Volilno pravico voliti in biti voljen ima državljan v občini, v kateri ima stalno prebivališče, je na dan glasovanja dopolnil 18 let in mu ni bila odvzeta poslovna sposobnost. Volitve občinskih svetnikov se volijo po proporcionalnem načelu in večinskem načelu, kjer občinski svet šteje manj kot 12 članov (glej Zakon o lokalnih volitvah).

c.) Volitve župana

Za volitve župana je volilna pravica povsem enaka kot pri volitvah za občinski svet, s to razliko, da tujci ne morejo biti izvoljeni za župana¹⁹. Druga razlika je v tem, da imamo pri volitvah župana dva volilna kroga. To je v primeru, da v prvem krogu ne dobimo zmagovalca. Mandat župana traja štiri leta (glej Zakon o lokalni samoupravi).

¹⁹ Nimajo pasivne volilne pravice.

6. MESTO KAMNIK

Kamnik je eno naših nastarejših mest. Znani zgodovinski viri omenjajo Kamnik oziroma nemško Stein v listini iz leta 1143-1147.

Naselbina naj bi nastala pod gradovoma Andeških (danes Stari grad in Mali grad), ob poti, ki je vodila od Savinjske doline na Gorenjsko. Meščani Kamnika se v listini iz leta 1229 imenujejo civium Steynensium. Iz podatkov gre sklepati, da je Kamnik dobil mestne pravice okrog leta 1220 (glej Otorepec 1984: 19-20).

Obdobje migracij, ko je rimski imperij že bil pred svojim propadom, je zavito v popolno temo. V tej temačnosti se je rodil Kamnik, katerega začetek lahko sklepamo le iz legend in bajk. Srednjeveški Kamnik se je po stoletjih anonimnosti pojavil v vsej svoji veličini in živel pod okriljem Starega in Malega gradu. V srednjem veku je bilo mesto cvetoče obrtniško središče s kovnico denarja in dom številnih znanih dinastičnih rodbin.

Danes je Kamnik kulturno in upravno središče občine, ki meri 266 km², leži na severu osrednje Slovenije, na prehodu med Gorenjsko ravnjo in Celjsko kotlino. V neposredni bližini so speljane najpomembnejše cestne, energetske in druge infrastrukturne povezave med vzhodnim in zahodnim delom Slovenije, kar mu daje pomembno potencialno prednost.

Največja je naselitev na območju mesta Kamnik, Mekinj, Duplice in ob Kamniški Bistrici med Stahovico in Kamnikom. Manj sta naseljeni Tuhinjska dolina na vzhodnem in dolina Črne na severnem delu občine. V občini Kamnik po zadnjih podatkih živi okoli 27 000 ljudi.

Infrastrukturne danosti omogočajo relativno hitro in neovirano komunikacijo in povezavo med naselji ter optimalno možen dostop do industrijskih, obrtnih in trgovinskih dejavnosti (glej INERNET 2).

7. ZGODOVINSKI ORIS OBČINE KAMNIK V LOKALNI SAMOUPRAVI

V letu 1770 so po odloku tedanje avstrijske oblasti oštevilčili hiše, s čimer so ustvarili upravno-statistične kraje, kakor jih imamo danes²⁰. Zanimivo je, da se ta tako imenovana upravno-statistična naselja na ozemlju današnje kamniške občine od prvega oštevilčenja hiš pa do danes niso kaj bistveno preurejala. Podatki povedo, da je bilo na današnjem območju občine Kamnik leta 1817 119 naselij, danes jih je 117, medtem ko jih je bilo še pred nekaj leti 115. Spremembe so nastale največ v bližnji okolici Kamnika, kjer so samostojnost izgubili kraji, ki so bili priključeni mestu (Šutna, Graben, Pod mostom, Novi trg, Fužine, Žale, Zaprice, Bakovnik in Perovo). Poleg njih pa je nastalo več novih krajev. Od Češnjic, ki so danes v Občini Domžale, sta se v drugi polovici stoletja ločili Veliki in Mali Rakitovec, od Pšajnovice Gabrovica in Vaseno, nekoliko pred koncem prejšnjega stoletja pa je nastalo novo naselje Kamniška Bistrica. Med novimi zapisanimi kraji sta tudi Soteska in Velika planina; njo je uradno zajel šele zadnji splošni popis prebivalstva na Slovenskem 31. marca 1991.

Veliko bolj kot naselja so se spreminjala imena krajev. Več deset je takšnih primerov. To nakazuje izredno dinamiko glede povečanega števila hiš in z njim tudi stalnega dela prebivalstva. Približno štirideset let za prvim popisom hiš in krajev, v dobi Ilirskih provinc (1809-1813), so bile na našem ozemlju ustanovljene prve moderne občine. Bile so precej velike, večje kot kasneje avstrijske in starojugoslovanske, a izrazito manjše od komunskih občin. Na območju, ki ga je do leta 1998 (takrat, ko je postala samostojna Občina Komenda) zavzemala sedanja Občina Kamnik, je bilo tedaj v celoti ali deloma pet občin. Med njimi je bila največja Občina Kamnik z 2872 prebivalci, obsegala je katastrske občine (k.o.) Kamnik, Mekinje, Nevlje, Košiše, Palovče, Volčji Potok, Stranje, Bistričico in Županje Njive. Druga po velikosti je bila Občina Križ z 2726 prebivalci z k.o. Moste, Suhadole, Križ, Podgorje, Šmarca,

²⁰ Avstrijska vlada je obdržala najnižje upravne oblasti in jih leta 1849 še utrdila. Obdržala je tudi komune, da bi se izognila zmedi v matični in davčni službi (glej Stražar 1988: 538).

Homec, Jarše, Domžale in Stob. Tretja je bila Občina Kapla vas z k.o. Tunjice, Mlaka, Klanec, Nasovče, Kapla vas, Dobrova, Zalog, Lahovče in Pšata. Četrta Občina je bila Motnik z k.o. Špitalič, Motnik, Zgornji Tuhinj, Hribi, Podhruška in Znojile. Peta občina je bila Šmartno z 2012 prebivalci z k.o. Hruševka, Šmartno, Loke, Godič, Črna, Gozd in Tučna. Posebnost razmejitve občin Motnik in Šmartno je bila v tem, da ne ena ne druga ni bila sestavljena iz enega zaokroženega ozemlja, temveč sta si delili katastrske občine nepovezano. K motniški občini, ki je obsegala celotno področje, vzhodno od Kozjaka in zahodni del Tuhinja, je pripadalo še območje dveh k.o., vzhodno od Šmartna, s tem je bila v občini Šmartno pretrgana povezava z njenim vzhodnim in severnim delom, ki je segal preko doline Črne v vzhodni del Kamniških Alp, vključno z Veliko in Malo planino (Žerovnik 1992 a: 3).

Po porazu revolucije, leta 1849, toda še vedno v revolucionarnem vzdušju, so avstrijske oblasti izdale prvi občinski zakon, ki se je dosledno naslonil na katastrske občine. Občina²¹, ki so jo tedaj imenovali krajevna ali politična občina, je bila po velikosti enaka katastrski občini, lahko pa je obsegala tudi več katastrskih občin. Zanimivo, da so imeli ljudje tedaj raje manjše občine. Leta 1850, ko so bile o tem volitve (voliti pa so smeli le tisti, ki so plačevali vsaj en goldinar direktnih davščin), so se ljudje, ki so živeli na območju današnje kamniške občine, izrekli kar v dvajsetih primerih za občine v velikosti ene katastrske občine (Nasovče, Klanec, Kapla vas, Mlaka, Križ, Moste, Suhadole, Podgorje, Tunjice, Šmarca, Volčji Potok, Županje Njive, Bistričica, Stranje, Palovče, Loke, Šmartno v Tuhinju, Hruševka, Špitalič in Motnik) in samo v šestih primerih za dve katastrski občini v eni politični občini: Kamnik in Košiče v Občino Kamnik, Nevlje in Tučna v Občino Nevlje, Mekinje in Godič v Občino Mekinje, Gozda in Črna v Občino Gozd, Zgornji Tuhinj in Hribi v Občino Zgornji Tuhinj in Podhruška in Znojile v Občino Podhruška. Velikost teh občin je ostala nespremenjena vse do občinskih komasacij (združevanj), ki so se začele 1933. leta. V zadnji četrtini 19. stoletja so začeli nastajati prvi politični okraji kot nove, večje upravne enote. Po velikosti so bili približno enaki današnjim komunskim občinam, a ne v primeru Občine Kamnik; to je okraj z istim imenom po velikosti in pomenu precej presegel (Žerovnik 1992 b: 3).

²¹ Za pomožne organe okrajne oblasti so na čelu občin in podobčin imenovali načelnike občin. Ljudje so jim rekli rihtarji (glej Stražar 1988: 538).

V začetku prejšnjega stoletja (leta 1900) je 42 % krajev na območju današnje občine štelo deset hiš ali manj. Le 29 % naselij je imelo več kot 20 hiš. Največ hiš je imel Kamnik (252) (glej Melik 1984: 52).

Med nemško okupacijo (1941-1945) je bila upravno-politična razdelitev približno enaka predvojni, zelo pa se je spremenila takoj po vojni, leta 1945, ko je nova oblast uvedla izredno majhne politične enote, tako imenovane krajevne ljudske odbore (KLO). Ker je bilo tedaj v okviru Okrajnega ljudskega odbora Kamnik kar 52 takih enot, torej veliko preveč za uspešno upravljanje, je prišlo približno eno leto za tem (maja 1946) do združitve nekaterih KLO-jev. Podatki iz leta 1948 povedo, da je bilo tedaj na območju kamniškega okraja samo še 39 KLO-jev. Takšna upravno-politična razdelitev je ostala do maja 1952, ko so bile ustanovljene nove občine, imenovane občinski ljudski odbori (OLO). Na območju današnje Občine Kamnik so bile ustanovljene: Občina Kamnik, Komenda, Kamniška Bistrica, Srednja vas, Tuhinj, Motnik in Mestna občina Kamnik.

Upravno-politični razvoj v tej smeri je temeljito prekinil zakon, ki je septembra 1955 uvedel tako imenovani komunalni občinski sistem. V tem sistemu je postala občina hkrati upravna, torej oblastna in samoupravna skupnost, ki opravlja večino nalog za državo. Raziskave so namreč pokazale, da taka občina opravlja kar okoli 85 % svojih nalog za državo. Komunalna občina torej ni naravnana na reševanje krajevnih zadev in ne na zadovoljevanje krajevnih potreb prebivalstva, temveč je bolj podaljšana roka države. Ker so bile predhodne občine preoblikovane v komune, težave v zvezi s krajevnimi potrebami prebivalstva pa so ostale, je oblast zato nastalo praznino zapolnila najprej s krajevnimi odbori in nato s krajevnimi skupnostmi (KS), ki so bile vnesene v ustavo leta 1963 in ponovno potrjene v ustavi leta 1974. Krajevne skupnosti bi po zakonskih določilih morale skrbeti za ureditev krajevnih komunalnih naprav, za socialno in otroško varstvo, varstvo okolja itd., vendar zaradi premajhne gospodarske moči tega ne zmorejo. Sicer pa jim nemoč daje tudi preohlapna in neopredeljena ustavna vloga, zato tudi nimajo pravega systemskega položaja, s katerim bi uspešno opravljale neobhodno potrebne naloge v lokalnih skupnostih, pa so nujno javne naloge, ki se na sodobni stopnji družbenega razvoja

morajo opravljati; po eni strani v prid prebivalstva, po drugi v prid države. Odraž ponesrečene upravno-politične razdelitve se je pokazal tudi v spremljajočih regijah, enotah po velikosti med občino in republiko oziroma državo. To so bile predvsem umetne (politične) tvorbe, ki niso temeljile na naravnih in družbenoekonomskih danostih, zato so bila prizadevanja znotraj njih ponavadi precej razvrednotena, torej vnaprej obsojena na neuspeh. Kaj je imela na primer skupnega Občina Kamnik s Kočevjem ali Ribnico, s katerima se je v okviru okraja Ljubljana - okolica bila dolžna povezovati?

Naslednja slaba stran današnjih občin se kaže v preobsežnosti, tako glede števila prebivalstva kot glede površine, ki jo zavzemajo. Tudi v tem je iskati razloge, da komunsko naravnane občine ne morejo ustvarjati neposrednih stikov z občani, kar bi bilo nujno v okviru normalnega delovanja krajevne samouprave (Žerovnik 1992 b: 3).

Povprečna slovenska občina je namreč po številu prebivalstva (31.740) kar za 4,5-krat in po površini (321 km²) 10-krat večja od povprečne evropske občine; tudi Občina Kamnik v tem ni na boljšem, saj šteje 29.032 prebivalcev in meri 289,27 km² (podatki o številu prebivalstva za Slovenijo se nanašajo na 31.03.1991, podatki za Občino Kamnik pa na 31.12.1991).

Obstaja še eno dejstvo, ki nas ločuje od evropskih držav, namreč povprečna gostota naseljenosti prebivalstva na km². Ta se v bolj razvitih evropskih državah povečini krepko povzpne nad 150, 200; celo v Švici, ki je izrazita alpska dežela, živi na enem km² blizu 150 prebivalcev, pri nas v Sloveniji in približno enako tudi v Občini Kamnik pa živi na isti površini le okrog 100 ljudi.

V nekem pogledu je za nas v tem sicer prednost; več je miru, več je ohranjene narave, čistejše je ozračje, mikavnejši so pogoji za turizem itd., na drugi strani pa so povezani z redkejšo naselitvijo prebivalstva, tako je manj hiš, pa večji stroški za komunalno ureditev, komunikacije in drugo infrastrukturo, izobraževanje, gospodarstvo in podobno, torej za panoge gospodarske dejavnosti, izredno pomembne za spodobno življenje ljudi (Žerovnik 1992 c: 2).

7.1 Obdobje okrog osamosvojitve v luči Občine Kamnik

Leta 1989 je beograjska Ekonomska politika, tedanji vodilni ekonomski politični tednik v SFRJ, objavila članek s pomenljivim naslovom: Kamnik – zakaj smo najboljši. Na temelju petih kriterijev je namreč Kamnik med 530 jugoslovanskimi občinami dve leti zapored, 1985 in 1986, zasedel prvo mesto v državi. Med petimi kriteriji sta bila najpomembnejša povprečni osebni dohodek in razvojna moč podjetij.

Tedanji vodilni gospodarski in politični občinski menedžerji so občinski uspeh pojasnjevali z relativno dinamičnimi srednje velikimi podjetji, menjavo vodilnih menedžerskih struktur, veliko infrastrukturno dejavnostjo občine in politično odprtostjo ter strateško usmerjenostjo občinskih oblasti.

Veliki prelomi na političnem in gospodarskem področju v letu 1990-1991 so dodobra spremenili predpostavke starih razvojnih strategij. Kamnik se je v obdobju gospodarske in politične tranzicije znašel pred odločilnimi razvojnimi dilemami, ki jih niti politično niti gospodarsko ni najbolje reševal. Ekonomska teorija dokazuje, da je politična demokracija sicer potreben, ne pa tudi nujen pogoj za gospodarski razvoj, če politične oblasti in menedžerji v podjetjih nimajo pravih razvojnih strategij. In tako se je Kamnik po skoraj desetih letih znašel na drugem bregu reke. Politična občinska oblast se je povsem izgubila v labirintih slabe reforme lokalne samouprave in lastnih menedžerskih nesposobnosti. Kamniška industrija je izgubo jugoslovanskega trga in hitro dezinflacijsko politiko Banke Slovenije doživela kot rušilni potres, od koder ni bilo videti odrešujočih rešitev.

Mesto je v devetdesetih letih doživelo klasično gospodarsko krizo deindustrializacije²². Srednja velika podjetja so zmanjševala obseg proizvodnje in zaposlovanja, mnoge tovarne so zapirale obrate. Padajoča kupna moč kamniškega prebivalstva pa je najbolj prizadela razdrobljeno trgovino in storitveni sektor (Kovač 1998: 7).

²² V Občini Kamnik je po zadnjih podatkih registriranih 723 podjetij in 824 samostojnih podjetnikov (glej Internet 3).

7.2 Prva leta lokalne samouprave v Občini Kamnik

»Občina Kamnik je bila ustanovljena ob teritorialnem preoblikovanju takratnih komun 3.10.1994. Nastala je tako, da se je iz komune Kamnik brez teritorialnih sprememb preoblikovala v Občino Kamnik. Komuna Kamnik je ob preoblikovanju v občino štela 116 naselij, v njih je bilo 29.172 prebivalcev, obsegala je 289,6 km² ozemlja. Po naših merilih je tedanja Občina Kamnik sodila med velike občine« (Milenković 2007: 53).

Z letom 1995 smo zaorali ledino lokalne samouprave. To je pomenilo uveljavitev novih odnosov na področju zagotavljanja življenjskih in delovnih potreb občanov v novih občinah. Razvojne možnosti Občine Kamnik so glede na njen specifičen geografski in zgodovinski položaj v primerjavi s sosednjimi ljubljanskimi primestnimi občinami precej drugačne in zaradi nekdanje razvojne usmerjenosti bivšega političnega sistema v marsičem tudi težavnejše. Kamnik je še pred dobrim desetletjem slovel kot občina, katere industrijski giganti (npr. Stol, Titan, KIK idr.) so bili med vodilnimi velikimi podjetji, njihove proizvodne sposobnosti so močno presegle meje sedanje države. Danes je njihov gospodarski položaj bistveno slabši, mnogi še danes preživljajo tako imenovano tranzicijsko krizo.

Živeti s tradicijo ni lahko, brez nje pa tudi ne! To je realnost, ki predvsem v manjših skupnostih oživi tako rekoč ob vsaki priložnosti, morda zgolj zaradi barvnega odtenka fasade na objektu zgodovinske vrednosti ali umestitve novonastajajoče soseske v neko območje, kar bo seveda neizbežno spremenilo podobo Kamnika in nekaterim, ki so po izginotju vse prej kot prijetnega soseda Utoka imeli pogled na vse strani neba, spremenila neposreden pogled na enega od kamniških simbolov – Mali grad. Mesto Kamnik ne bi bilo to, kar je, če ne bi vzdrževalo trdne vezi s podeželjem, ki ob delu na kmetijah in v gozdu ponuja tudi možnosti razvoja turizma. Gledano le z očmi porabe proračunskih sredstev bi morda lažje rešili mnoga vprašanja, ki se nanašajo predvsem na zadovoljevanje potreb večine prebivalcev, ki sicer prebivajo v Kamniku. Dolgoročna naravnost občine pa je vendarle usmerjena na skladen razvoj celotne občine (Smolnikar 2000: 7).

Čeprav je bila v začetnem obdobju razvoja lokalne samouprave na Slovenskem zamišljena delitev pristojnosti med občinskim svetom in županom teoretično skladna,

saj se je v praksi kaj kmalu pokazalo, da so razlike v političnih usmeritvah obeh poglavitnih funkcionarjev (predsednika občinskega sveta in župana) tako velike, da predstavljajo resno oviro za učinkovito delovanje lokalne samouprave – še zlasti pri operativnem vodenju občinskih zadev. V praksi se je nadalje izkazalo, da je ostala vrsta zelo pomembnih vprašanj, vezanih na učinkovito delovanje občin, nedorečenih. In to je temeljni razlog, zakaj je v naslednjih letih prišlo do številnih sprememb in dopolnitev Zakona o lokalni samoupravi.

Urejanje številnih vprašanj, ki neposredno zadevajo prebivalce na določenem geografskem območju, je zahtevalo sprejetje mnogih občinskih predpisov; pogoste spremembe zakonodaje pa so zahtevale njihovo prilagajanje novonastalim razmeram. V dobrem desetletju delovanja lokalne samouprave na kamniškem območju je na normativni ravni povzročilo sprejem več sto občinskih pravnih aktov. Sočasno pa se je pokazalo, da kljub sprejetim predpisom v vsakdanji praksi ni mogoče opraviti razvojnih preskokov, pa naj je šlo za komunalno ali za področje družbenih dejavnosti. Še zlasti zato, ker sicer jasno izraženi razvojni cilji niso bili podprti z ustreznim financiranjem lokalnih skupnosti. Zagotavljanje materialnih osnov za samoupravno delovanje občin je v celotnem dosedanjem obdobju vzpostavljanja nove sistemske ureditve ostalo nedorečeno. Sprejetim odločitvam parlamenta in sprejetim standardom, ki jih, ne oziraje se na realne ekonomske temelje občin, diktirajo državni organi, praktično niti ena lokalna skupnost ni mogla slediti, četudi si je sama zagotavljala finančne vire. V primeru Kamnika se je izkazalo, da je bila pred uvedbo sistema lokalne samouprave razvojna naravnost zagotovljena na bisteno drugačnih ekonomskih temeljih, kot jih je zahtevalo tržno gospodarstvo. Namesto, da bi si prizadevali okrepiti gospodarske temelje lokalne skupnosti, smo se srečevali z množično brezposelnostjo in reševanjem socialnih vprašanj, ki jih je država prepustila lokalni skupnosti.

Nasprotja med bolj in manj razvitimi območji v okviru lokalne skupnosti, zaradi česar se je že pred zaključkom prvega štiriletnega mandata pojavil proces nadaljnjega drobljenja lokalnih skupnosti, niso zaobšla Občine Kamnik. Prebivalci območij, ki so bila v razvojnem smislu manj problematična, so težnjo po ustanovitvi lastne občine uspeli uresničiti, čeprav te niso izpolnjevale vseh pogojev. Kamniška občina se je zmanjšala za območje treh nekdanjih krajevnih skupnosti, ki

so želele na svoje. V letu 1998 je prišlo do ustanovitve Občine Komenda, zaradi česar je tako sprejeta politična odločitev še dodatno obremenila matično občino z ureditvijo medsebojnih premoženjskopравnih razmerij. Ironija procesa nastajanja vse večjega števila majhnih in finančno nesamozadostnih občin je v tem, da so tiste novonastale občine, ki so v razvojnem smislu štrlele iz povprečja, z osamosvojitvijo dejansko pospešile razvojne trende, preostanek lokalne skupnosti pa je zadržal vso problematiko manj razvitih območij na področju zagotavljanja komunalnih dobrin in na področju družbenih dejavnosti (Smolnikar 2006: 7).

Z odlokom o pripojitvi naselja Duplica k naselju Kamnik (Uradni list RS, št. 20/94) je naselje Duplica prenehalo obstajati. Ob teritorialnem preoblikovanju komun leta 1994 pa je bilo tedaj že neobstoječe naselje Duplica pomotoma uvrščeno v seznam občine Kamnik. (Zakon o ustanovitvi Občin ter o določitvi njihovih območij, Uradni list RS, št. 60/94). Napaka je bila popravljena šele 1998 (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij, Uradni list RS, št. 56/98). SURS je tudi v tem primeru ravnal pravilno in torej Duplice ni upošteval v svojih seznamih naselij (Naselja po občinah Republike Slovenije, stanje, 1.1.1995, Metodološko gradivo, št. 6, Ljubljana, 1995) (Milenković 2007: 13).

»Teritorialni obseg današnje Občine Kamnik je bil določen 7.8.1998. Tedaj se je del Občine Kamnik odcepil in osamosvojil v Občino Komenda. Občina Kamnik je pred delitvijo štela 116 naselij in 30 034 prebivalcev, obsegala je 289,6 km² ozemlja. Od tega sta Občini Kamnik pripadli 102 naselji (tj. 88 % naselij), 25 758 (tj. 86 %) prebivalcev in 265,6 km² (tj. 91 %) ozemlja« (Milenković 2007: 54).

7.3 Razvojne perspektive za vnaprej

Prepoznavnost turistične ponudbe je predvsem v obsegu naravnih znamenitosti, zgodovinskih danosti in kulturnem turizmu. Kamnik mora ohraniti investicijsko sposobnost za realizacijo številnih projektov. Še posebej pomembno je, da pridobi zasebna sredstva. Primer dobre prakse so Terme Snovik v Tuhinjski dolini. Občina Kamnik je

članica Razvojnega programa občin severno vzhodnega dela Ljubljanske urbane regije. Občina Kamnik se povezuje tudi s sosednjimi ter zasavskimi občinami – Razvojno partnerstvo občin središča Slovenije. V časovnem okviru do leta 2009 sta oblikovana dva projekta – mreža Youth hostlov, prenočišča s tradicijo, in Podpora podjetništvu na podeželju. Cilj projektov je v številu obiskovalcev, kreiranju novih delovnih mest, zmanjšanju odseljevanja s podeželja in dvig ravni znanja.

Občina Kamnik je povezana in se povezuje tudi z drugimi projekti in asociacijami. Cilji projektov in povezavam so v ustvarjanju dinamične gospodarske regije, zagotavljanju kakovostnih in ustvarjalnih kadrov, ohranjanju poseljenosti alpske krajine in čista narava (glej Kolar 2006: 2).

8. LOKALNE VOLITVE NA DRŽAVNI RAVNI

Prve volitve v organe občin kot temeljne enote lokalne samouprave so bile izvedene 4. decembra 1994. Posebnost lokalnih volitev leta 1998 je bila ta, da niso bile izvedene v vseh občinah hkrati (v Občini Koper so bile zaradi odločbe Ustavnega sodišča izvedene celo leto kasneje). Prvi krog lokalnih volitev 2006 je bil izveden najbolj zgodaj (22. oktobra).

V prvem obdobju lokalne samouprave se je zaradi delitev večjih občin najbolj povečalo število občin - leta 1998 za 45. Novonastale občine pa, z redkimi izjemami, ne štejejo več kot 3 tisoč prebivalcev, kar je eno izmed meril za določitev volilnega sistema občin (Kontelj in drugi 2007: 5).

TABELA 8.1: Splošni podatki o lokalnih volitvah v Sloveniji

	1994	1998	2002	2006
Število volilnih upravičencev	1.518.954	1.601.099	1.615.666	1.670.358
Število volišč	3.634	3.543	3.578	3.983
Število občin	147	192	193	210
Mestne	11	11	11	11
Druge	136	181	182	199
Volilna udeležba (%)	61,1	57,5	72,1	58,2

Vir: Internet 4.

Lokalnih volitev se praviloma udeležuje manj volivcev kot volitev v državni zbor ali predsedniških volitev. Za zadnje štiri parlamentarne volitve je značilno, da je bila volilna udeležba vsekakor nižja (85,6 % leta 1992 in 60,7 % leta 2004), lokalnih volitev pa se udeležuje približno enak del volilnega telesa.

Izjema v tem pravilu so bile lokalne volitve 2002; te so potekale hkrati s predsedniškimi in to je vplivalo, da je bila volilna udeležba skoraj za četrtno višja kot pri prehodnih oz. naslednjih lokalnih volitvah.

Volilna udeležba v mestnih občinah je bila vedno nižja kot v drugih občinah. Največja razlika v volilni udeležbi med mestnimi in drugimi občinami je bila na lokalnih volitvah 1998 (več kot 12 odstotnih točk).

Volilna udeležba v drugem krogu lokalnih volitev je praviloma manjša. Na lokalnih volitvah 2006 je v drugem krogu volilo 53,2 % volilnih upravičencev (5 odstotnih točk manj kot v prvem krogu lokalnih volitev (Kontelj in drugi 2007: 6).

8.1 Izvoljeni župani

Najuspešnejši na vseh lokalnih volitvah po osamosvojitvi so bili neodvisni kandidati. V letu 2006 je bilo za župana izvoljenih 67 neodvisnih kandidatov. Kot neodvisni kandidati lahko kandidirajo tudi člani političnih strank.

Med listami političnih strank je bila na vseh lokalnih volitvah najuspešnejša Slovenska ljudska stranka. Leta 2006 je bilo za župana izvoljenih kar 49 županov iz te stranke (to je doslej največje število izvoljenih županov iz ene stranke). Liberalna demokracija Slovenije in Slovenska demokratska stranka sta na zadnjih in predzadnjih volitvah dobili skoraj enako število županov. Razlikujeta se v tem, da se je število županov iz Liberalne demokracije Slovenije zmanjšalo za 11 (17 izvoljenih v letu 2006), število županov iz Slovenske demokratske stranke pa za 11 povečalo (27 izvoljenih v letu 2006).

Naslednjo skupino političnih strank s podobnim volilnim uspehom na dosedanjih županskih volitvah predstavljata Nova Slovenija in Socialni demokrati s svojimi predhodnicami (Slovenski krščanski demokrati; Združena lista, Združena lista socialnih demokratov), ki sta na vseh lokalnih volitvah imeli 105 županov (Slovenska ljudska stranka jih je imela največ – 160). Število izvoljenih županov Socialnih demokratov je bilo najbolj konstantno (od 11 do 13) (Kontelj in drugi 2007: 8).

S povečanjem števila občin se je povečevalo tudi število članic in članov, izvoljenih v

občinske svete: v 147 občinah v letu 1994 je bilo izvoljenih 2.779 svetnic in svetnikov, leta 1998, ko je imela Slovenija 192 občin, smo izvolili 3.188 svetnic in svetnikov, štiri leta kasneje je bilo v 193 občinah izvoljenih 3.231 svetnic in svetnikov, na lokalnih volitvah 2006 pa smo v 210 občinskih svetih, kolikor je tudi slovenskih občin, izvolili 3386 svetnic in svetnikov (Kontelj in drugi 2007: 14).

Med parlamentarnimi strankami je na zadnjih volitvah v občinske svete, glede na predhodne volitve, največ glasov pridobila Slovenska demokratska stranka. Od 13,9 % leta 1994 oz. 12,6 % leta 2002 je delež glasov za to stranko leta 2006 porasel na 20 %. Najbolj se je zmanjšal delež glasov za Liberalno demokracijo Slovenije, in sicer za 6,8 odstotnih točk v primerjavi z lokalnimi volitvami v letu 2002 oz. za 0,8 odstotne točke glede na leto 1994. Parlamentarne stranke, ki so na lokalnih volitvah 2006 dobile večji delež glasov za svetniška mesta kot na prejšnjih volitvah, so Slovenska demokratska stranka (za 7,4 odstotne točke več), Socialni demokrati (za dobro odstotno točko več) in Slovenska ljudska stranka (za 3,1 odstotne točke več). Manjši delež glasov za svetniška mesta, glede na prejšnje volitve, pa so med parlamentarnimi strankami dobile Liberalna demokracija Slovenije (za 6,8 odstotne točke manj), Nova Slovenija, in sicer za 1,5 odstotne točke manj, Slovenska nacionalna stranka, za 0,7 odstotne točke manj in DeSUS, za 0,5 odstotne točke manj.

Največji delež glasov za svetniška mesta je na lokalnih volitvah 2006 dobila Slovenska demokratska stranka, in sicer 20 %, sledijo ji neodvisni kandidati s 17,5-odstotnim deležem glasov, Liberalna demokracija Slovenije s 16,5-odstotnim deležem glasov, Slovenska ljudska stranka s 14-odstotnim deležem glasov in Socialni demokrati z 11,4-odstotnim deležem glasov (Kontelj in drugi 2007: 15).

9. VOLITVE V OBČINI KAMNIK SKOZI ZGODOVINO

9.1 Poslanske volitve od marčne revolucije do prve svetovne vojne

Revolucija na Dunaju v marcu 1848 je tudi Slovencem prenesla več svobode. Kmetje, misleč, da bodo s tem vse fevdalne obveznosti odpravljene, so marčno revolucijo navdušeno pozdravili. Ker se pričakovanja niso izpolnila, so še posebej do gosposke postajali hladni.

Prisluhnilo so slovenskemu političnemu gibanju z zahtevo po Zedinjeni Sloveniji. Volilno pravico je imelo le 13 odstotkov prebivalcev. Protest do volitev se je kazal v tem, da je volilo le 29 od skupaj 113 volilnih mož za poslance v frankfurtsko Narodno skupščino v kamniškem volilnem okraju. Sledil je čas t. i. Bachovega absolutizma. Leto 1848 prinese Zakon o državnem zastopništvu, novem državnem parlamentu itd. Zvrstile so se tri reforme. Po drugi leta 1849 je Avstrija uvedla splošno moško volilno pravico. V deželnem zboru je bila nemška večina, volivci v kamniško-brdskem volilnem okraju so izvolili slovenskega kandidata²³. Slovenci smo prvič dobili večino poslanskih mest na volitvah 1849. Takrat je bil za poslanca ponovno izvoljen Janez Toman. Na volitvah leta 1849 je večino glasov dobil kandidat liberalne stranke, pisatelj Janko Kersnik. Dr. Janez E. Krek kot kandidat Slovenske ljudske stranke je kamniško-brdski volilni okraj kot poslanec zastopal v deželnozborni kmečki kuriji in državnem zboru med letoma 1849 in 1867 (glej Stražar 1988: 534-538).

²³ Najprej je bil izvoljen Bleiweis. Izvoljen je bil le v treh volilnih okrajih, zato je moral odstopiti (glej Stražar 1988: 536).

9.2 Poslanske volitve med vojnama

Stara Jugoslavija je razširila volilno pravico na moške z 21 leti, ženskam pa pravica še ni bila dana. Število strank je naraslo v primerjavi z obdobjem pred 1. svetovno vojno. Predvolilna dejavnost je bila živahna. Močan revolucionarni duh so možje²⁴ prinesli iz Rusije, ki je komunistični stranki prineslo visoko število glasov. Z Zakonom o zaščiti države, Obznano, je bilo komunistični partiji prepovedano delovanje. Do leta 1941 je na volitvah sodelovala le združena z delavskimi strankami (glej Stražar 1988: 545-547).

²⁴ Odpuščeni ujetniki (glej Stražar 1988: 545).

10. POLITIČNE STRANKE OBČINE KAMNIK

Formiranje strank²⁵ na občinskem nivoju Občine Kamnik sega skoraj v čas, ko so se stranke pojavile na državni ravni. Takrat so se že izoblikovale politične opcije, ki imajo še danes največjo politično moč. Za nekakšno prelomnico občinskih odborov strank se šteje leto 1994 – čas lokalnih volitev. Strankarska struktura občine je prepletena z raznoliko sestavo strank in list. Na državnozborskih volitvah 2004 je na volitvah sodelovalo 20 strank oz. list. Dve leti kasneje je na lokalnih volitvah sodelovalo 12 strank oz. list. Večje stranke z namenom, da s čim večjo podporo uveljavljajo moč v političnih odločitvah; manjše stranke oz. liste, da opozorijo na določene zadeve, ki morda niso dovolj poudarjene. Stranke se ločijo po tem, da nekatere delujejo predvsem v okviru občinskega sveta, druge pa so dejavnejše z javnimi tribunami, s srečanji, projekti ...

Glede na številčnost bom na kratko opisal stranke, ki uživajo večjo podporo javnosti oz. so prestopile občinski prag in si zagotovile svetnike v občinskem svetu. Pri svojem opisu lokalnih odborov strank v Občini Kamnik sem poskušal priti do podatkov, ki so značilni za posamezni lokalni odbor. Seveda je stranka na nivoju občine le podružnica svoje matične stranke na državni ravni. Zato sem kratko povzel programe in izhodišča strank.

Programi strank so si vsaj na določenih področjih zelo podobni. Zaradi povečevanja razlik med bogatimi in revnimi sleherni program vsebuje skrb za socialno pravičnost. Po pričakovanju so zaradi zaskrbljujočih podnebnih sprememb v programih strank zahteve po varovanju okolja vse bolj izrazite.

Za organiziranost strank na lokalni ravni je značilno, da imajo bolj razvito terensko mrežo stranke, ki spadajo v desno polovico političnega spektra (glej Haček 1999: 221).

²⁵ Demokratizacija političnega življenja in oblikovanje strank (glej Krašovec 2002: 121-122).

10.1 Slovenska demokratska stranka

SDS je na zadnjih dveh volitvah (2004 in 2006) dosegla najboljši rezultat med vsemi strankami in listami. Predvsem leto 2004 je bilo še posebej uspešno.

Občinski odbor SDS Kamnik je zagotovo med aktivnejšimi. Pojasnjujejo, da je bil odbor ustanovljen z namenom, da bi z dialogom in upoštevanjem širše lokalne skupnosti poskušali ustvariti pogoje za razvoj in ustvarjalne dejavnosti občanov na vseh področjih. Želijo vključiti najširši krog ljudi, da bi se to odražalo na vseh področjih družbenega življenja (glej Internet 5).

V predvolilnem času leta 2004 je poslanski kandidat izpostavil vlaganje v malo gospodarstvo, podjetništvo in turizem. Pomembno mu je zagotoviti stabilna in visoko produktivna delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Zavzel se je še za varstvo otrok po primernih cenah, dostop do neprofitnih stanovanj in zagotovitev pomoči tistim, ki so upravičeni (glej Mejač 2004: 6).

10.2 Liberalna demokracija Slovenije

Liberalna demokracija Slovenije je bila najuspešnejša stranka do parlamentarnih volitev 2004 v obdobju večstrankarskega sistema. Občinski odbor svoja stališča s številnimi predlogi skuša uresničevati prek svetnikov in podžupana s številnimi predlogi.

V programu Liberalne demokracije Slovenije je zapisano, da temelji na pozitivnih tradicijah demokracije in liberalizma, določa dolgoročne in kratkoročne cilje njenega delovanja (glej Internet 6).

Pred parlamentarnimi volitvami leta 2004 je kandidat stranke za poslanca v državnem zboru omenil odpravo socialnih stisk z večjimi zaposlitvenimi možnostmi. Izpostavil je premajhne kapacitete vrtcev, pomanjkanje stanovanj za neprofitno najemnico. Pozornost je usmeril na težave starostnikov. Zavzemal se je tudi za črtanje člena ustave, ki predvideva ustanovitev pokrajin (glej Mejač 2004: 4).

10.3 Lista Toneta Smolnikarja

Lista Toneta Smolnikarja se je prvič pojavila na zadnjih lokalnih volitvah 2006 in za slab odstotek glasov zaostala za prvim. Uspeh liste gre v prvi vrsti zaslugi in prepoznavnosti župana, ki je nastopil svoj četrti mandat.

Župan, hkrati častni predsednik liste, ima največjo formalno moč v političnem življenju lokalne skupnosti.

Njegov program temelji na pripadnosti mestu, preglednosti dela, profesionalnosti, poštenosti, pripravljenosti na sodelovanje, poslovnosti ... Pozornost se namenja tradiciji in identiteti Kamnika (glej Internet 7).

10.4 Nova Slovenija

Nova Slovenija je v tem tisočletju na lokalnih oz. državnozborskih volitvah v 10. volilnem okraju (Kamnik, Komenda) po uspešnosti zasedala tretja in četrta mesta. Izjema so evropske volitve leta 2004, ko je prepričljivo z 32,3 % postala zmagovalka volitev.

Na lepo urejeni spletni strani (<http://www.nsi-kamnik.net>) obveščajo o projektih in napovedujejo lokalne dogodke.

Stranka želi povezovati državljane Republike Slovenije, ki sprejemajo slovenske in evropske kulturne, demokratične, domovinske, moralne in socialne vrednote (glej Internet 8).

Predvolilne obljube leta 2004 so največ besed namenile spodbujanju podjetništva in turizma. Problem ostaja premalo delovnih mest, predvsem boljše plačanih. V zvezi z regionalizacijo Slovenije bi odločilno besedo pri oblikovanju morale imeti občine (glej Mejač 2004: 5).

10.5 Socialni demokrati

V občinskem svetu imajo dva mandata. Pričakovati je, da se bodo kazalci uspešnosti glede na rejtinge, ki jih trenutno uživa stranka, zasukali navzgor.

Po socialni demokraciji je vrhovna vrednota posameznikovo življenje. Na vrednotah je potrebno graditi temelj, na katerem se gradi družba, utemeljena na človekovem dostojanstvu. Socialdemokrati na prvo mesto postavljajo skrb za vsakodnevno življenje in počutje vsakega posameznika, ne glede na njegov družbeni položaj (glej Internet 9).

Socialni demokrati Kamnika in Komende želijo z aktivnejšo vlogo v lokalnih skupnostih prispevati k pospešenemu razvoju obeh občin (glej Internet 10).

V nagovoru volilvcem leta 2004 se je kandidatka zavzela za povečanje blaginje, ki bi jo pospešili s spodbujanjem podjetništva, obrtnišva in samozaposlovanja. Po njenem mnenju bi morali boljše izkoristiti številne naravne, okoljske in kulturne zanimivosti slovenskega podeželja in vzpostaviti optimalni razvoj med gospodarskim napredkom in socialnim ravnotežjem (glej Mejač 2004: 4).

10.6 Aktivna Slovenija

Aktivna Slovenija je sorazmerno nova stranka na slovenskem političnem področju. Z izvolitvijo njihovega svetnika v občinski svet so lahko dejavneje in bolj na očeh predstavljali program in vizijo stranke.

Leta 2007 se je pridružila prav istega leta ustanovljeni stranki Zares - nova politika in tako prenehala obstajati. Občinski odbor Zares-nova politika Kamnik je bil konstituiran 20. marca 2008.

Stranka si prizadeva za novo politiko, nove vrednote ali oživitev pozabljenih, temelji na načelu odprte družbe. Zavzema se za odprt politični prostor, za aktivno politično udejstvovanje in aktivno državljanstvo (glej Internet 11).

10.7 Slovenska ljudska stranka

SLS je na volitvah v občinski svet leta 2006 dosegla najnižjo podporo volivcev. V primerjavi z državnozborskimi strankarskimi volitvami pred desetimi leti, ko je bila druga najmočnejša stranka, so izgubili kar 17 % glasov. V zdajšnjem sklicu občinskega sveta imajo enega člana.

SLS je stranka slovenskega ljudstva, ki je zavezana slovenski ustavnosti in državnosti. V stranki verjamejo v človeka, njegovo svobodo, ki je lahko omejena le z enako svobodo drugega ter v pravičnost, solidarnost, strpnost ter si prizadevajo za javni in nacionalni interes (glej Internet 12).

V predvolilnem boju pred štirimi leti je bila izpostavljena izdelava programa podjetništva, turizma in kmetijstva. Socialne probleme bi premagovali z razvojem dejavnosti (glej Mejač 2004: 4).

10.8 Demokratična stranka upokoencev

Stranka DeSUS je svoj edini mandat v občinski svet dobila na podlagi 4,45 % glasov, kar je podoben rezultat kot leta 2004 na poslanskih volitvah.

Program stranke daje usmeritve ekonomskemu razvoju države, socialni državi, jasni predstavi o pravicah in položaju upokoencev, naši ideološki neobremenjenosti v oceni naše polpretekle zgodovine in razvoju lokalne samouprave (glej Internet 13).

Pred volilno tekmo v letu vstopa Slovenije v EU je zdajšnji svetnik poudaril potrebo po ohranitvi kmetijstva, ohranitvi gospodarskih, trgovskih in turističnih tokov. Za pomembno je izpostavil decentralizacijo uprave in finančno disciplino (glej Mejač 2004: 5).

10.9 Zelena stranka

Zelena stranka je bila ustanovljena leta 2006 za reševanje ključnih okoljskih in socialnih problemov ter za uresničevanje resničnega trajnostnega razvoja (glej Internet 14).

S številnimi, predvsem okoljsko naravnanimi, projekti želijo animirati in ozaveščati ljudi. Poleg »ekoloških tem« opozarjajo na pomembnost turizma, privatne iniciative, pravice mladih družin, zaščite upokojencev, vlaganja v razvoj znanosti in novih tehnologij ter podpore kulturnim dejavnostim (glej Mejač 2004: 5).

10.10 Stranka mladih Slovenije

Smernice SMS so vplivati na mlade na političnih in ostalih področjih, na napredek in blaginjo, na usklajeno delovanje vseh sektorjev politike, tudi na področje izobraževanja in na ohranitev našega naravnega okolja ... (glej Internet 15).

V volilnih obljubah so se dotaknili potrebnih subvencij za razvoj malega gospodarstva in razvoj obrti. Razvoj Kamnika vidijo v izkoriščanju naravnih danosti in povezovanju različnih danosti – npr. golf v Arboretumu in dopolnilne dejavnosti na kmetijah (eko-kmetije, turistične kmetije ...) (glej Mejač 2004: 5).

10.11 Lista za podjetno Slovenijo

Cilji liste "ZA podjetno Slovenijo" segajo na področje obrti in podjetništva, na področje kmetijstva, na področje samostojnih poklicev ter na področje drugih zaposlenih (glej Internet 16).

Za predvolilne obljube leta 2004 so izpostavili pomembnost obrti, ki lahko v največji možni meri prispeva k blagostanju. Na socialnem področju bi bilo po njihovem mnenju zagotoviti ustrezno otroško varstvo in stanovanjsko stisko mladih. Stari del mesta bi oživili z nastanitvijo mladih, ki bi svoje stanovanjske probleme lahko rešili s preureditvijo podstreh v stanovanja (glej Mejač 2004: 5).

11. SPREMEMBE V POLITIČNI STRUKTURI OBČINE Z OZIROM NA VOLITVE OD OSAMOSVOJITVE DALJE

Analiza volitev je predmet zanimanja večine družboslovnih ved. Predstavljeni volilni izidi za politične stranke so povzeti iz gradiv volilnih komisij. V analizi sem zajel rezultate najmočnejših strank oz. strank, ki so oz. imajo svoje predstavnike v občinskem svetu: Liberalne demokracije Slovenije (LDS), Slovenske ljudske stranke (SLS), Nove Slovenije (NSi), Slovenskih demokratov (SD) Slovenske demokratske stranke (SDS) oziroma njihovih predhodnic ter strank in list, ki so občinski politični prag prestopile šele v zadnjem času.

TABELA 11.1: Primerjava volilnih izidov iz leta 1992 in 1996 na državnem nivoju in v Občini Kamnik

	<u>Slovenija 92</u>	<u>Slovenija 96</u>	<u>Kamnik 92</u>	<u>Kamnik 96</u>
LDS	23,5	27	24,3	27,9
SLS	8,7	19,4	9	21,9
SDS	3,3	16,1	3,6	16,9
SKD (NSi)	14,5	9,6	16,8	11,3
ZL (SD)	13,6	9	8,5	4,8
DeSUS	/	4,3	/	2,2
SNS	10	3,2	15,4	2,7

Vir: Republiška volilna komisija in Občinska volilna komisija občine Kamnik. Poročila o izidih volitev v državni zbor 1992 in 1996.

V primerjavi s Slovenijo so značilnosti volitev leta 1992 in 1996 podobne tudi v Občini Kamnik (10. volilni okraj 1. volilne enote) – glej TABELA 11.1. Na t. i. političnem zemljevidu²⁶ Slovenije je bila Občina Kamnik na volitvah leta 1990 med možnostmi: bolj

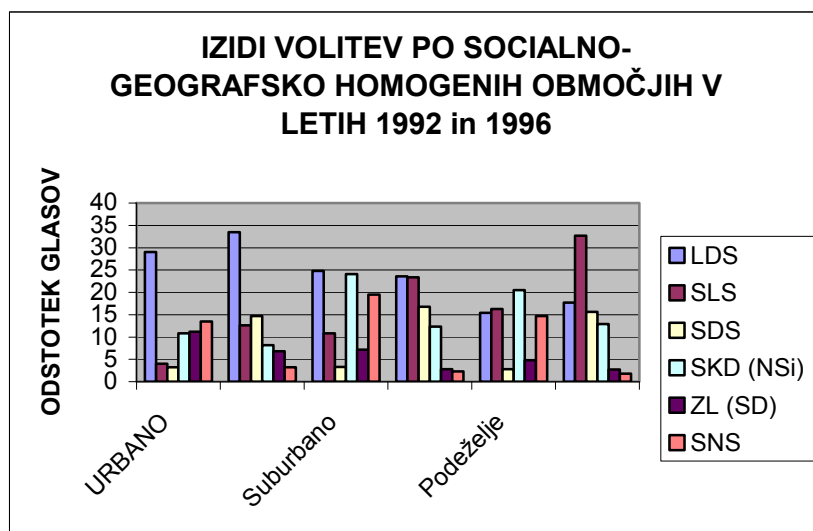
²⁶ Volilni izidi po skupinah volilnih okrajev oz. po političnih regijah. Prikazani politični zemljevidi tudi volitev leta 1907 in 1920 (glej Kropivnik 1998: 207-209).

leva regija, bolj desna regija, mešana ali v povprečju bolj sredinska regija, uvrščena v slednjo. Že na naslednjih volitvah leta 1992 je zaznati premik v desno. Pri raziskavi je treba omeniti, da so se posamezne skupine med seboj in od povprečja razlikovale po za nekaj odstotnih točk drugačnem glasovanju (glej Kropivnik 1998: 69-113).

Najmočnejša stranka na volitvah 1992 in 1996 je bila v vseh pogledih LDS. Značilna je rast glasov pomladnih strank (SLS, SDS in SKD – zdaj NSi) leta 1996. Skupni seštevek strank je leta 1996 dosegel absolutno večino na suburbanih območjih (52,5 %) in na podeželju (61,2 %). Močno se je okrepila SLS (po moči je postala druga stranka) in SDS. Izrazit padec v letu 1996 v primerjavi 1992 sta dosegli SKD (NSi) in Združena lista (SD). Udeležba na volitvah je bila v kamniški občini tako leta 1992 in 1996 nekoliko višja kot na državnem nivoju. Zanimivo, da je bila nekoliko višja na podeželju.

Pomembne razlike med strankami kaže prostorska razporeditev glasov. V mestnem in urbaniziranem predmestju je najmočnejša LDS. Pomemben delež glasov je dobila tudi na suburbanih in podeželski regiji. Leta 1996 se je SLS okrepila na celotnem območju. Še posebej v urbanem okolju (trikrat več kot leta 1992). SKD (NSi) je bila leta 1992 najmočnejša stranka podeželja in druga najmočnejša stranka suburbanih predelov. ZL (SD) je izgubila v nemestnih predelih.

GRAF 11.2: Izidi volitev po socialno-geografsko homogenih območjih leta 1992 in 1996

Vir: Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Poročila o izidih volitev v državni zbor 1992 in 1996.

Za urbanizirano območje (mesto Kamnik, Duplica, Mekinje) ter del neurbaniziranega predmestja z nizkim deležem kmečkega prebivalstva (Šmarca, Nevlje, Volčji Potok) je bila značilna prevlada levih strank, ki pa v letu 1996 ni več tako izrazita kot štiri leta prej. SLS je imela leta 1996 vodilno vlogo v Tuhinjski dolini (podeželje). Uspeh SLS je bil znaten tudi v vzhodnih in hribovitih delih doline.

V severnem delu občine – Kamniška Bistrica - sta bili leta 1992 dominantni SKD (NSi) in SNS. Štiri leta kasneje sta prevlado prevzeli SLS in SDS (glej Repolusk 1998: 29-32).

Pred desetimi leti (lokalne volitve leta 1998) je na lokalnih volitvah največji delež dobila LDS (29,5 %). Napredek je dosegla SDS, ki je prejela 21,8 % glasov volivcev. Na lokalnem nivoju je pomladni trojček (SDS, SLS in SKD) dosegel absolutno večino z 51,40 % veljavnih glasov. V občinskem svetu so prejeli 16 od skupno 29 mandatov, kar jim je omogočalo velik vpliv pri sprejemanju odločitev. Po pričakovanju sta LDS in ZLSD (SD) najboljše rezultate dosegli v urbanih predelih občine. V občinskem svetu je en mandat dobila Demokratična stranka upokojencev (DeSUS) (glej Občinska volilna komisija Občine Kamnik 1998: 5).

Leta 1998 so potekale tudi prve lokalne volitve v novo nastali Občini Komenda. Njihov občinski svet je štel 14 članov. Najboljši dosežek je dosegla LDS (29,4 %). Tako imenovana pomladna opcija je zbrala skupaj 42,2 %, kar znaša skoraj 10 % manj kot v Občini Kamnik. Manj glasov beleži tudi ZLSD (SD); in sicer 3,4 %. Znatno delež so dobile liste s prvo podpisanim kandidatom ter t. i. lokalne liste. Tretje mesto med vsemi političnimi strankami je pripadlo Listi za razvoj in turizma, rekreacije in gospodarski napredek Občine Komenda z 16 % glasov, kar jim je prineslo dva mandata v občinskem svetu (glej Občinska volilna komisija Občine Kamnik 1998: 4).

Tretje volitve poslancev državnega zbora so potekale 15. oktobra 2000. V 1. volilni enoti (sedež v Kranju) je na območju, ki zajema območje Občine Kamnik in Občine Komenda, dobil dozdajšnji poslanec LDS Maksimiljan Lavrinc in s tem že tretjič postal poslanec slovenskega parlamenta. Volilna udeležba je bila 74,5 %, kar je nekaj manj kot na državnoborskih volitvah izpred štirih let. Kljub temu je bila udeležba dobrih pet odstotkov višja kot na državnem nivoju. Odstotek udeležbe med najbolj (volišče Pri Zlati kaplji) in najmanj (volišče Grkman v Črni) obiskanim voliščem je znašala dobrih 26 %, kar pomeni, da ima tudi na lokalni ravni v zaokroženi enoti posamezno volišče določeno specifiko glede na obnašanje volivcev (glej Franc Svetelj 2000: 1).

Velja omeniti značilnost volilnih rezultatov v zvezi z državnozborskimi in županskimi volitvami. Na županskih volitvah je dobil namreč vedno največjo podporo zdajšnji župan Anton Tone Smolnikar. Tudi v tekmi z večkratno izvoljenim poslancem državnega zbora Maksimiljanom Lavrincem. Na državnozborskih volitvah pa je bila slika obrnjena v prid Lavrinca.

Najmanjši delež podpore je kandidat LDS dobil na ruralnem območju, kjer živi pretežno kmečko prebivalstvo – volišče v kulturnem domu (KD) Motnik, volišče v KD Šmartno in volišče v Osnovni šoli Vranja Peč. Kandidat za poslanca iz vrst SDS je prejemal podporo zelo različno. Najbolj mu je bilo naklonjeno volišče v gasilskem domu na Gozdu (33,8 %) in na volišču v gasilskem domu na Križu (26,4 %), najmanj pa na volišču v domu KS Volčji Potok, le 7,3 %. Župan Anton Tone Smolnikar, ki sta ga podpirali SLS in SKD (NSi), je največji delež glasov pobral na voliščih v KS Pšajnovica (34,8 %), v OŠ Vranja Peč (32,4 %) in v kulturnem domu Šmartno (32,2 %). Nenaklonjena so mu bila zlasti urbana in suburbana območja – volišče v prostorih Občine Kamnik (6,4 %), v kulturnem domu Šmarca (6,9 %) in v OŠ Marije Vere na Duplici (7,2 %). Pri tem je treba opozoriti, da je število glasov, ki so jih dali volivci, odvisno od števila volivcev, ki so glasovali na posameznem volišču. Enak odstotek v mestnem okolju pomeni več glasov kot na majhnih voliščih (glej Franc Svetelj 2000: 2).

V mini anketah, ki jo je izvedel lokalni časnik Kamniški občan pred lokalnimi volitvami 2002 in državnozborskimi leta 2004, so anketiranci poudarili, da bodo pri odločitvi za podporo upoštevali dosedanje delo, razumnost, dostopnost za občane. Spet drugi bodo dokončno odločitev temeljili na predstavitvi kandidatov, ko jih bodo bolje spoznali. Pomankljivosti v občini anketirani občani vidijo v socialnih problemih (brezposelnost, duševne stiske ...), slabši infrastrukturi (ceste, kanalizacija, vrtci, dovozi za invalide ...) in ohranjanju starega mestnega jedra na Šutni. Pri odgovorih so sogovorniki večji pesimizem izražali v letu 2004, glede na učinkovitost politike. Odgovori so bili usmerjeni na predvolilne obljube, ki so redko uresničene, in na ljudi, ki imajo že predolgo škarje in platno pri političnih odločitvah (glej Klemenc 2002: 17 in Tomec 2004: 2).

Lokalne volitve 2002 so prinesle nekoliko višjo volilno udeležbo. V Občini Kamnik je udeležba dosegla skoraj tri četrtine volilnih upravičencev (73 %). Razlog gre iskati v

dejstvu, da so bile hkrati tudi predsedniške volitve. Volitve župana so se odvile po pričakovanju. Anton Tone Smolnikar je še tretjič zasedel občinske prostore. Blizu izvolitvi je bil že v prvem krogu (glej Svetelj 2002 a: 2).

V drugem krogu je zbral skupno 74,15 % in dokaj prepričljivo premagal kandidata LDS (glej Občinska volilna komisija Občine Kamnik 2002: 2).

Županovo mnenje v zvezi s prepričljivo zmago je, da je posledica umirjenega predvolilnega nastopa. Menil je tudi, da so nekatere stranke dale poudarek promociji svojih županskih kandidatov, manj pa svojim programom. V nadaljevanju zaključuje, da so nizki udarci, ki jih je bil deležen s strani protikandidata, Kamničanom odprle oči (glej Svetelj 2002 b: 2).

Na strankarskem področju je primat ohranila LDS. V primerjavi z lokalnimi volitvami 1998 je ohranila 10 članov v občinskem svetu, čeprav je bila uspešnejša za poldrugi odstotek (31 %). Bistvena značilnost lokalnih volitev 2002 je precejšen upad podpore desni opciji. SDS je nazadovala za skoraj 8 % (13,9 %), SLS za dobrih 5% (6,8%) in Nova slovenija-Krščanska ljudska stranka (NSi) slabih 5 %. Skupaj so zbrali 33,5 %, kar je na uspešno volilno leto 1998 skoraj 18 % manj.

Vzrok slabšega rezultata gre iskati v novih izbirah – nove stranke na političnem prostoru, ki so razpršile rezultate, ter prvenstveno negativen odziv²⁷ na nekajmesečno vladanje pomladne strani. Dober odstotek glasov je izgubila tudi ZLSD (SD), ki je v občinskem svetu zadržala dva mandata.

Novi akterji na lokalnem političnem področju, ki so za vstop v članstvo občinskega sveta uspeli dobiti dovolj glasov, so: Zeleni Slovenije – OO Kamnik, Stranka mladih Slovenije (SMS) in Obrtno podjetniška lista. Skupaj s stranko DeSUS, ki je dobila mandat več kot leta 1998, so t. i. manjše stranke zbrale 7 mandatov oz. preračunano v glasove skupaj 28.5 % vseh veljavnih glasov (glej Občinska volilna komisija Občine Kamnik 2002: 2). Z izvolitvijo 29 novih svetnikov iz osmih političnih strank in ene liste, v primerjavi z dosedanjo sestavo, v kateri je s svojimi svetniki sodelovalo šest strank, je dobil občinski svet pestrejšo sestavo. Že v uvodu je D'Hondtov sistem povzročil nemalo preglavic občinski volilni komisiji, ki je po ponovnem izračunu svetniških mandatov spremenila

²⁷ Volivci so vladi Andreja Bajuka zamerili kadrovske menjave - t. i. politično kadrovanje.

svoje poročilo o izidu volitev članov Občinskega sveta Občine Kamnik. Spremenjeno poročilo je imelo vpliv predvsem na sestavo list v strankah. Pri sklepanju možnih koalicij je bilo kombinacij kar nekaj. Zlasti v drugi polovici prejšnjega mandata se je dogajalo, da so svetniki opozicije s svojimi glasovi okrepili večino koalicije. Lahko rečemo, da je bila odločilna dobra ideja in možnost za njegovo uresničitev, ne pa, iz katere stranke prihaja pobuda (glej Svetelj 2002 b: 2).

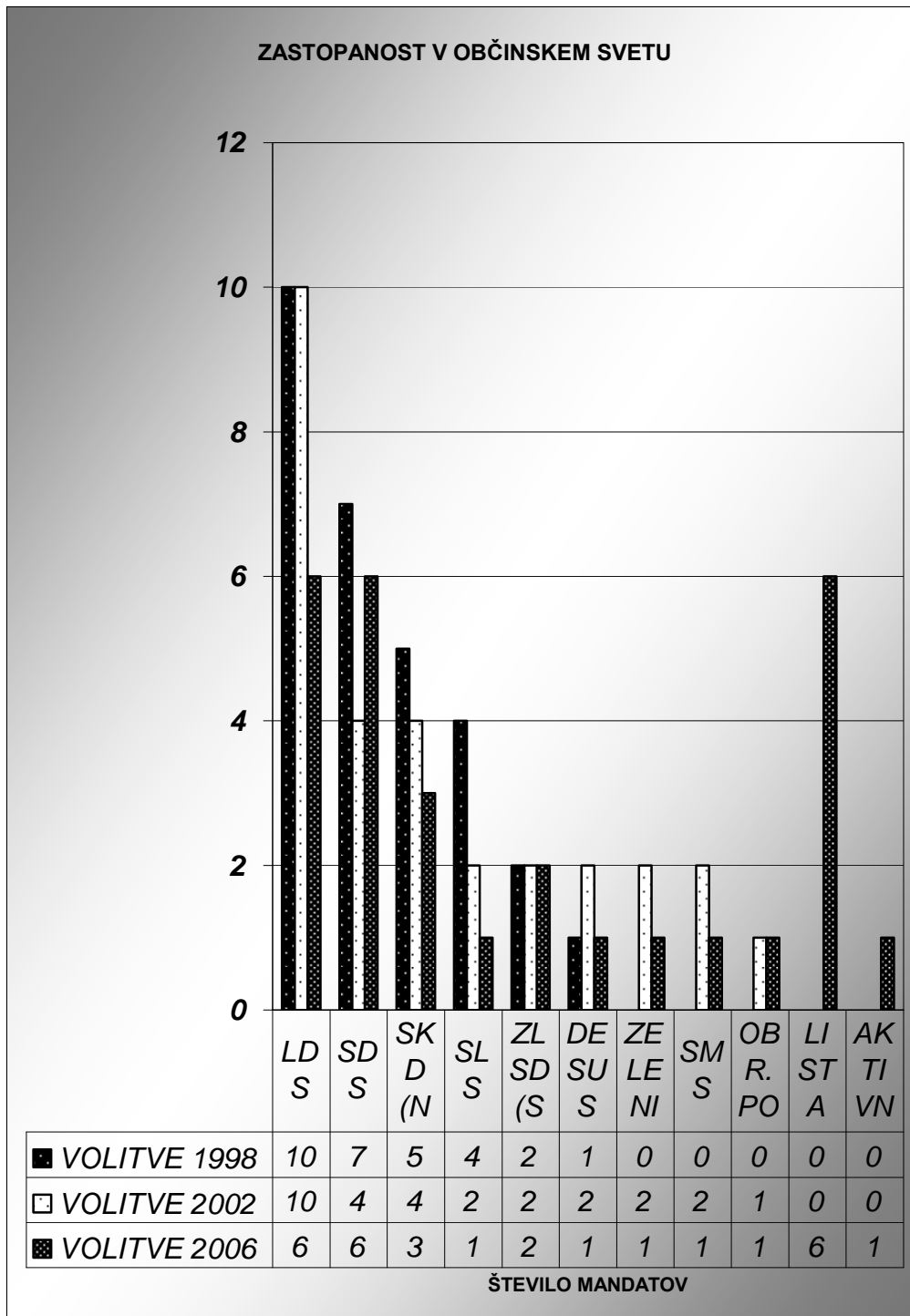
Volilno leto 2004 je prineslo podobno kot na državnem nivoju zasuk v desno. Največ glasov je dobila SDS z 29,13 % glasov, sledijo LDS z 22,78 % glasov, ZLSD (SD) z 10,16 % glasov, NSi z 8,98 % glasov, SLS z 6,83 % glasov, SNS z 6,28 % in DeSUS s 4,02 %. Če upoštevamo še sosednjo Občino Komenda je SDS prejela 31,62 % glasov. Volilna udeležba v 10. volilnem okraju je bila 65,12 %, kar pomeni dobrih 3,5% več kot na državnem nivoju, hkrati pa je za skoraj deset odstotkov nižja kot leta 2000 ob zadnjih državnoborskih volitvah. Po zaporednih mandatih v državnem zboru se poslancu iz vrst LDS Maksimiljanu Lavrincu tokrat ni izšlo po njegovih željah. Njegov naslednik je iz vrst SDS Rudi Veršnik.

Volilni sistem²⁸ za državnoborske volitve močno favorizira politične stranke. Na podlagi raziskav naj neodvisni kandidati ne bi imeli realnih možnosti. Na lokalni ravni oblasti je situacija boljša, saj je neodvisnim kandidatom dokaj enostavno omogočeno uresničevanje pasivne volilne pravice. Poleg večinskega volilnega sistema za županske volitve²⁹ je ugodno za neodvisne kandidate in liste tudi dejstvo, da je slovensko javno mnenje političnim strankam nenaklonjeno in strankarska pripadnost ne igra tako pomembne vloge (glej Haček 2002: 66-72).

²⁸ Po Ustavi RS iz leta je volilni sistem je zbir pravic in postopkov, ki se nanašajo na predlaganje, določanje kandidatov in izvolitev članov predstavniških teles. Pojem volilni sistem vsebinsko obsega: pravice, ukrepe, obveznosti in postopke, ki se nanašajo na volitve, sistem razdelitve mandatov, oblike proporcionalnega volilnega sistema, volilni prag, prednosti in slabosti večinskega in proporcionalnega volilnega sistema, volitve v državni zbor, volilna pravica, evidenca volilne pravice, organizacija volitev, volilni postopek, kandidiranje, volilne enote, glasovanje, razdelitev poslanskih sedežev, varstvo volilne pravice in ugovor, volitve članov državnega sveta, volitve predsednika republike ter lokalne volitve.

²⁹ Volitve predsednika republike in županov potekajo po sistemu absolutne večine. Zmagovalec mora dobiti več kot 50 % podpore. Če je ne dobi v prvem krogu, se v drugi krog uvrstita dva kandidata z največjim številom glasov (glej Lukšič 2001: 35).

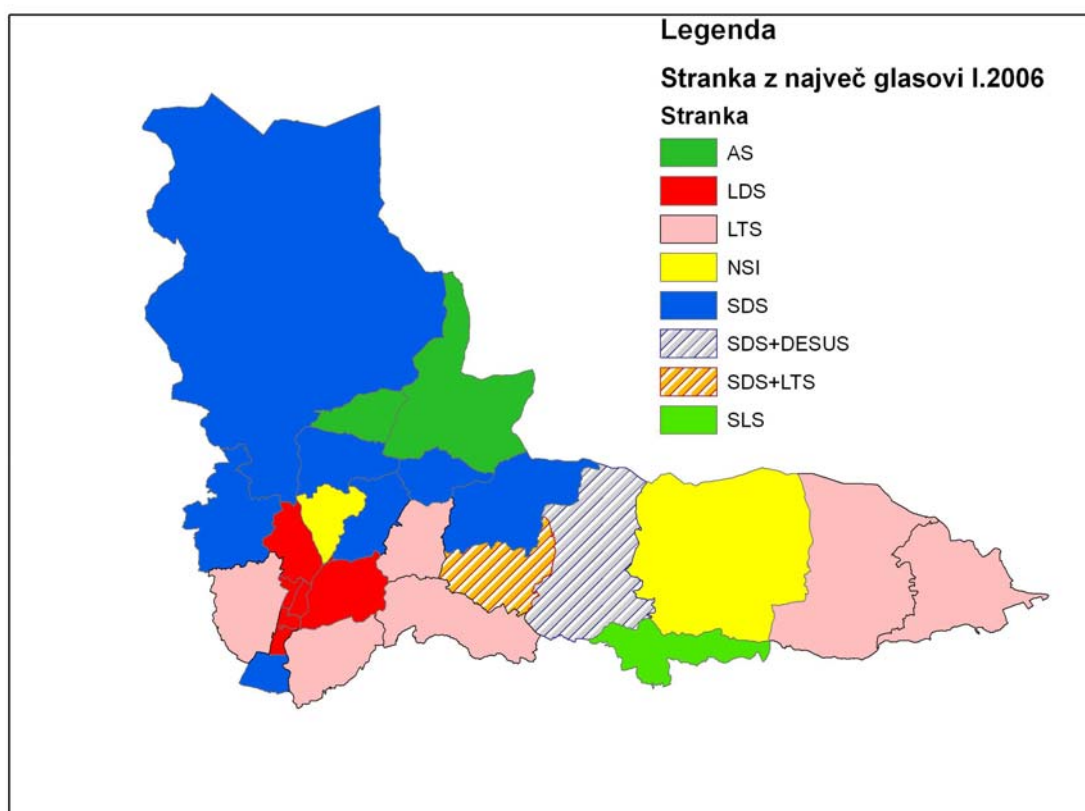
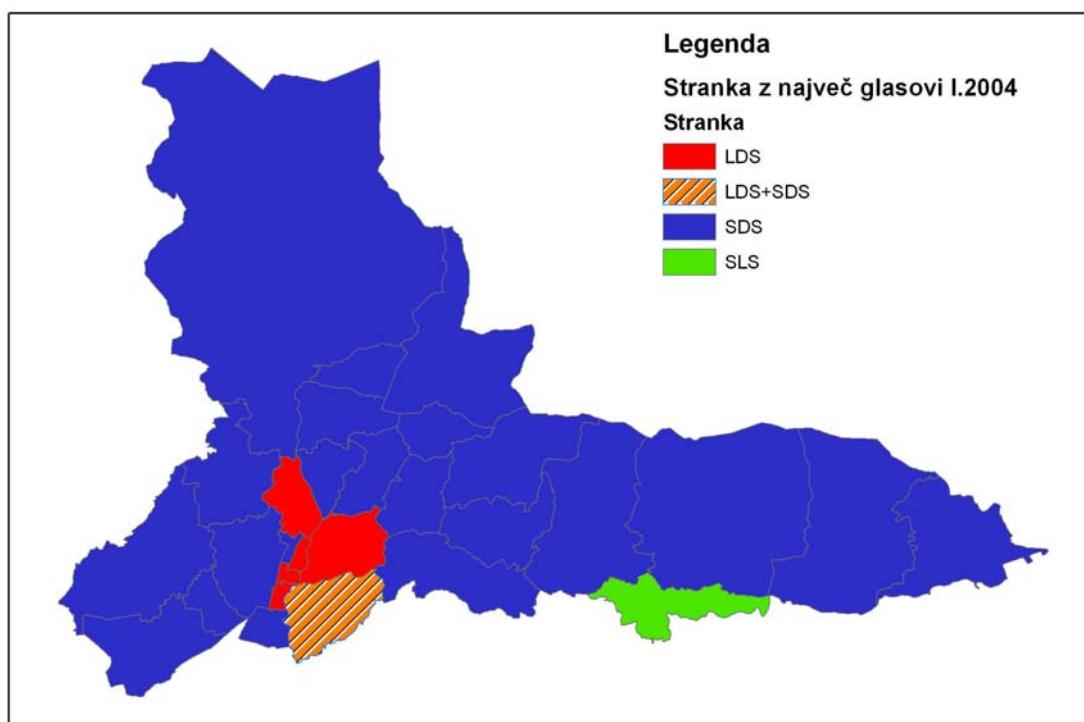
TABELA IN GRAF 11.3: Zastopanost strank po številu svetnikov v Občinskem svetu Občine Kamnik od volitev leta 1998 dalje

Vir: Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Poročila o izidih volitev v občinski svet 1998, 2002 in 2006.

KARTA 11.4: Stranka z največ glasovi po voliščih na parlamentarnih volitvah leta 2004

KARTA 11.5: Stranka z največ glasovi po voliščih na lokalnih volitvah leta 2006

Vir: Geodetska uprava RS in Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Poročila o izidih volitev v državni zbor 2004 in volitev v občinski svet 2006.

Lokalne volitve 2006 so pokazale, da se na ravni države uspeh nestranskih kandidatov ni bistveno spremenil od prejšnjih volitev. Med regijami izstopa le Osrednjeslovenska, kamor spada Kamnik, kjer so nestranskih kandidati dosegli 14 od 26 županskih mest. Ravno tako se je povečal delež svetniških mest (glej Internet 17).

Lokalne volitve leta 2006 so prinesle uzakonitev t. i. spolnih kvot tudi na omenjene volitve. Zakonodaja zahteva, da morajo posamezne kandidatne liste vsebovati najmanj 40 % predstavnikov vsakega od spolov (glej Krašovec 2007: 181).

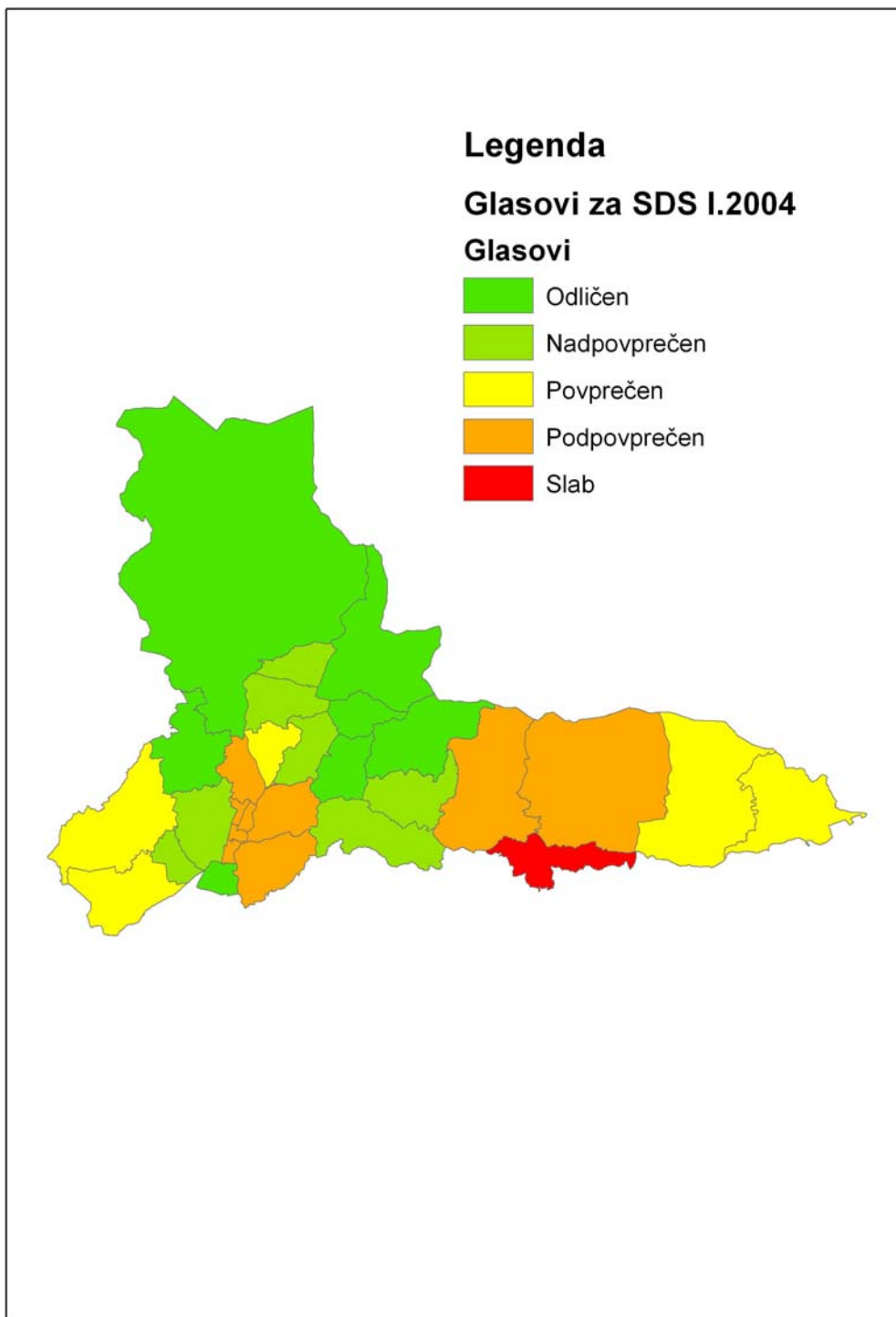
Karti 11.4 in 11.5 (stran 51) prikazujeta najboljši rezultat strank po posameznih voliščih. Rezultati volitev v letu 2004 v Občini Kamnik in Komenda so podobne kot na državnem nivoju. Največ glasov je prejela SDS. Preferirala je na vseh voliščih, razen t. i. urbaniziranih območjih (Kamnik, Duplica), ki že tradicionalno pripadajo levim strankam. V volilnem območju Pšajnovica, kjer prevladuje kmečko prebivalstvo je najboljši rezultat dosegla SLS. Naslednja karta (11.5), ki prikazuje stranke z največ glasovi leta 2006 na lokalnih volitvah, je že precej bolj raznovrstna. V oči bode uspeh Liste Toneta Smolnikarja³⁰. Rezultat gre razumeti v dejstvu, da na lokalni volilni tekmi oseba privablja volilne glasove. Glede na to, da listo predstavlja župan, ki opravlja četrti zaporedni mandat, je zasluga v dobršni meri njegova.

Karti 11.6 in 11.7 (str. 53 in 54) prikazujeta uspešnost strank SDS in LDS v odvisnosti od volilnega območja.

Stranki SDS in LDS sta leta 2004 na državnozborskih volitvah prejeli največ volilnih glasov, hkrati pa predstavljata različna volilna pola. Zdelo se mi je smiselno, da prav njun rezultat po posameznih voliščih predstavim v naslednjih kartah.

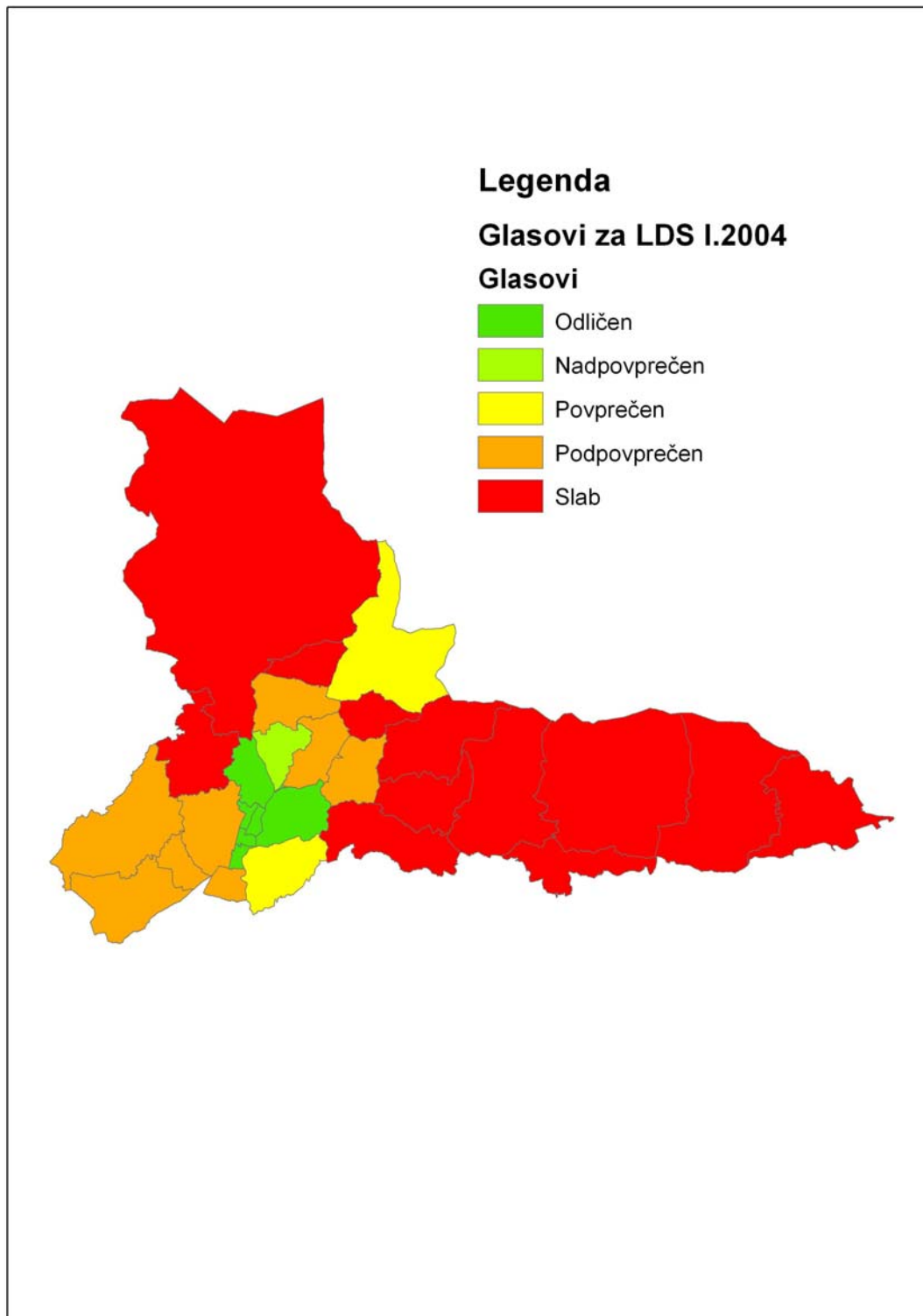
³⁰ Na lokalni ravni so takšne stranke zbrane okrog županov, ki so si tudi formalno začeli utrjevati položaj z oblikovanjem županskih list. Župani, ki so zmagali na strankarski listi, so se potem odločili za druge kandidature kot neodvisni, brez bremena stranke. Tako je lažje zmagati na volitvah, ker zastopajo nestransko stranko, za katero se zdi, da ne obstaja (glej Lukšič 2006: 80-81).

KARTA 11.6: Glasovi za LDS po voliščih na parlamentarnih volitvah 2004

Vir: Geodetska uprava RS in Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Poročilo o izidih volitev v državni zbor 2004.

KARTA 11.7: Glasovi za LDS po voliščih na parlamentarnih volitvah 2004

Vir: Geodetska uprava RS in Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Poročilo o izidih volitev v državni zbor 2004.

Za stranke levega političnega polja (LDS, SD) je značilno, da volivci živijo v bolj urbanem okolju³¹. Hkrati naj bi bili manj konservativni in dosegali višji položaj v družbi. Za SLS je značilna najmanjša urbanost. Volilno telo je predvsem na podeželju. V družbi zasedajo najnižji položaj, svetovni nazor je bolj konzervativen. Simpatizerji NSi imajo najbolj konzervativen svetoven nazor, živijo v bolj neurbanih okoljih in zasedajo družbeni položaj v sredini. Profil volivcev SDS je po konzervativnosti na tretjem mestu za NSi in SLS, družbeni položaj je na sredini in živijo v polurbanem okolju (glej Kropivnik 2002: 34-36).

Tu bi se navezal na raziskavo prvo zastavljene hipoteze, da je uspeh politične opcije v Občini Kamnik odvisen tudi od družbenega in ideološkega segmenta. Glede na zapisano o konzervativnosti oz. svetovnem nazoru ter položaju v družbi, ki ga zasedajo volivci, lahko ugotovim (glej karte 11.4, 11.5 in 11.7), da je leva politična opcija zabeležila boljše volilne rezultate tam, kjer prevladuje t. i. moderen odnos do sveta. Na področjih, kjer prevladuje t. i. tradicionalni odnos do sveta, je ugotovljen boljši izid desnih strank. To še posebno velja za SLS in NSi (glej karta 11.5), ki imata najbolj konzervativno volilno telo. Pri stranki SDS so rezultati uravnoteženi na oba pola (moderen in tradicionalen), kar je bilo tudi pričakovati, glede na to, imajo sredinski položaj v družbi in so manj konzervativni od SLS in NSi. Če nam za primerjavo služi karta 11.6 (str. 53), je odstotek glasov celo nižji v t. i. tradicionalnem polu.

Statistični podatki z prikazom kart po območjih volišč v Občini Kamnik potrjujejo delovno hipotezo, da je volilni rezultat za določeno politično opcijo odvisen od družbenega in ideološkega segmenta tudi v Občini Kamnik.

Karti št. 11.6 in 11.7 (str. 53 in 54) prikazujeta uspešnost po posameznih voliščih leta 2006, za stranki SDS in LDS ponazarjata, da politične opcije imajo sicer svojo tradicionalno bazo, vendar ima na posameznih volilnih območjih pomembno vlogo tudi bivališče predsednikov lokalnih odborov strank (volišči Laze, Črna), ki s svojo aktivnostjo pridobivajo naklonjenost.

³¹ Glej tudi Lukšič 2001: 36 in 62.

V karti 11.8 (str. 57) z volilnimi območji v Občini Kamnik, kjer je prikazana volilna udeležba³², sem želel prikazati, da ima desna politična opcija bolj motivirano volilno telo. Potencialni volivci desnih strank, ki so pretežno iz neurbaniziranega območja, imajo višjo udeležbo kot levo volilno telo. Ob tem je treba opozoriti, da je karta sestavljena za deleže volivcev, ki so oddali glasovnice. Posamezna volišča so različno velika (od nekaj deset GD Gozd do prek dva tisoč volilnih upravičencev na volišču Občine Kamnik).

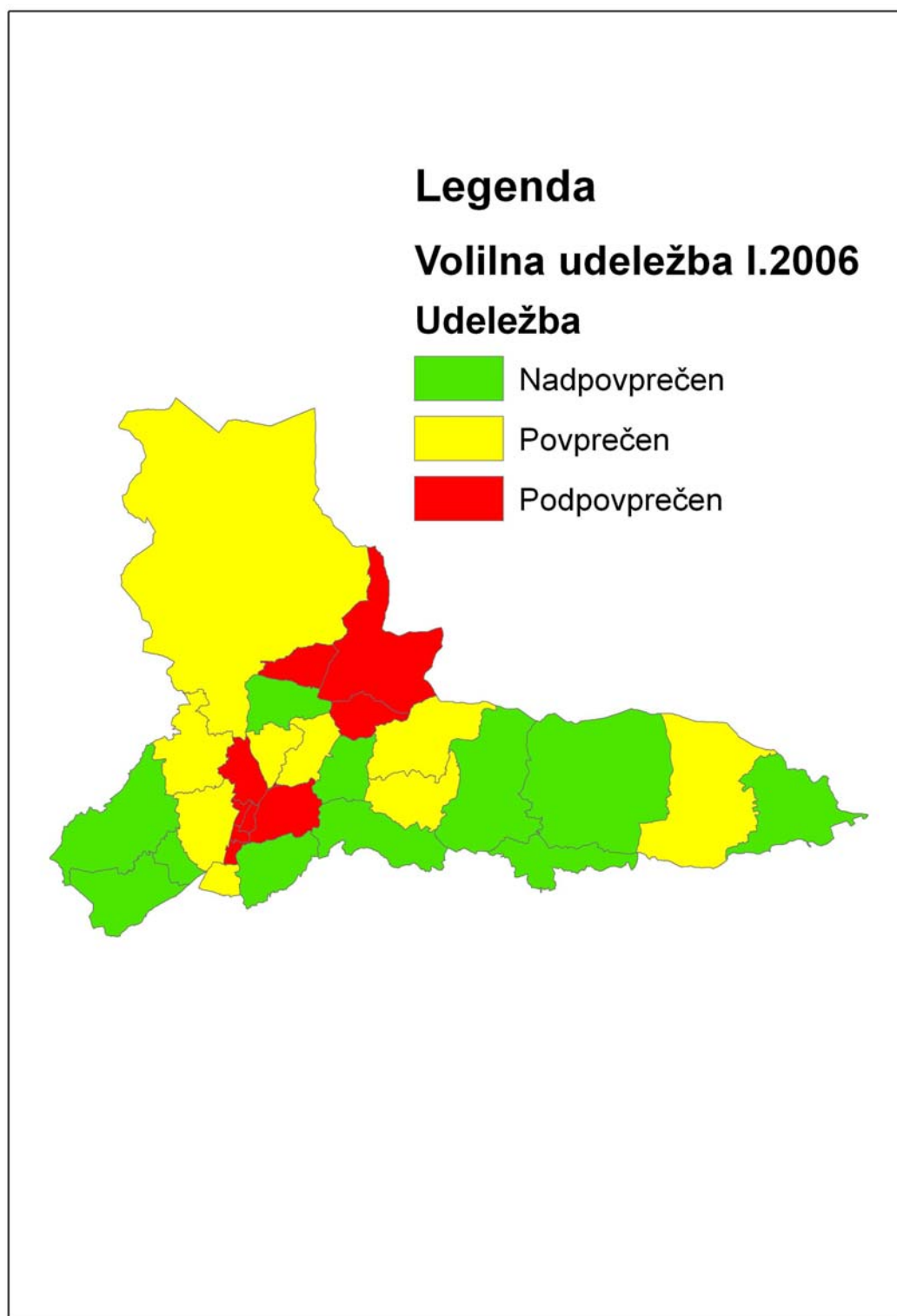
Župan Anton Tone Smolnikar je leta 2006 nastopil svoj četrti mandat. Svojo prepoznavnost med ljudmi je leta 1994 uporabil presenetljivo dobro. Izhaja iz novinarskih vrst. Njegovo poklicno pojavljanje na malih ekranih je bila brezplačna volilna kampanja. Čeprav mu nekateri politični nasprotniki očitajo nepopustljivost in nefleksibilnost, mu morajo priznati politično spretnost. Praviloma je kandidiral kot neodvisni kandidat s podporo volivcev oz. občanov. V drugih krogih županskih volitev se je po dvakrat pomeril bodisi s kandidatom levega (2 x LDS) bodisi desnega političnega pola (NSi in SDS). Vsakokrat je znal pridobiti nasprotno volilno telo, od koder je prihajal njegov protikandidat. V danem trenutku je za večino ostal najboljša rešitev in garant za razvoj Občine Kamnik. Njegova sredinska usmeritev se potrjuje tudi v odnosu do obeh poslancev, ki sta po osamosvojitvi prihajala iz Občine Kamnik. Vztrajanje na različnih bregovih je splošno znano v primeru gospoda Lavrinca iz LDS, ki je bil izvoljen v 1. državni zbor leta 1992 in zasedal poslanske klopi zasedal do leta 2004. Nestrinjanje z županovo politiko je v tiskanih medijih podal tudi zdajšnji poslanec iz vrst SDS Rudi Veršnik.

Navedena dejstva potrjujejo hipotezo številka dve, da na lokalni ravni velikokrat privablja volilne glasove oseba in ne stranka. Očitno mu sodelovanje tako z levimi kot desnimi, vsaj na volitvah, ni škodovalo. Verjetno mu je tak politični vedenjski vzorec toliko časa pomagal ostati na površju.

Funkciji poslanca in župana se v marsičem pomembno dopolnjujeta. Raziskave so pokazale, da je največja slabost združene funkcije preobremenjenost. Prednosti bi bile dostop do informacij, poznavanje in sodelovanje v procesu odločanja (glej Boh 2004: 160-161).

³² Primerjava volilnih rezultatov glede na število prebivalcev v občini (glej Haček 1999: 224).

KARTA 11.8: Volilna udeležba po voliščih na lokalnih volitvah leta 2006

Vir: Geodetska uprava RS in Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Poročilo o izidih volitev v občinski svet 2006.

Za tretjo hipotezo, da je strankarska struktura Občine Kamnik preslikava s korektivom, ki ga predstavlja župan kot nestrankarska figura, bom ugotovitve najbolj transparentno predstavil s primerjalno tabelo za državnozborske volitve leta 2004 in za lokalne volitve 2006. Lista Toneta Smolnikarja je prvič na lokalnih volitvah sodelovala šele leta 2006. Zato bo analiza vključevala preslikavo s korektivom, ki ga predstavlja župan. Pred tem letom namreč v Občini Kamnik niti ni bilo nestrankarske figure, ki bi s svojo samostojno listo na volitvah močnejše zaznamovala politično voljo volivcev.

TABELA 11.9: Primerjava podatkov o uspehu strank na državnozborskih volitvah leta 2004

PRIMERJAVA PODATKOV O USPEHU STRANK NA DRŽAVNOZBORSKIH VOLITVAH LETA 2004		
	SLOVENIJA	VOLILNI OKRAJ KAMNIK
SDS	29,08 %	31,62 %
LDS	22,80 %	23,19 %
SD	10,17 %	8,27 %
NSi	9,09 %	9,32 %
SLS	6,82 %	7,70 %
SNS	6,27 %	4,19 %
DeSUS	4,04 %	4,61 %

Vir: Republiška volilna komisija. Poročilo o izidih volitev v državni zbor 2004.

Primerjava podatkov (Tabela 11.9) na državnozborskih volitvah leta 2004 na področju celotne države in volilnega okraja Kamnik (sem spadata občini Kamnik in Komenda) nam z majhnimi odstopanji kaže podobnost števil. Rezultat je sicer v volilnem okraju Kamnik nekoliko boljši za desne stranke. Desni trojček (SDS, NSi, SLS) je zbral 48,64 % glasov (na državnem nivoju 44,99 %). Tudi vsaka stranka posebej je bila uspešnejša v volilnem okraju Kamnik. Skupni rezultat LDS in SD je za cca. 1,5 % slabši v volilnem okraju Kamnik, glede na skupni rezultat.

Tabela 11.10: Primerjava podatkov o uspehu strank na volitvah v občinske svete leta 2006

PRIMERJAVA PODATKOV O USPEHU STRANK NA VOLITVAH V OBČINSKE SVETE LETA 2006		
	SLOVENIJA	OBČINA KAMNIK
SDS	17,29 %	19,06 %
LDS	14,95 %	18,37 %
SD	12,06 %	5,97 %
SLS	9,40 %	4,89 %
NSi	6,33 %	10,79 %
DeSUS	5,24 %	4,45 %
SNS	2,46 %	3,26 %
AS	1,58 %	5,44 %
Ostale politične stranke	10,47 %	4,37 %
Skupine volivcev in samostojni kandidati	19,95 %	23,40 %

Vir: Republiška volilna komisija in Občinska volilna komisija Občine Kamnik. Izidi volitev v občinske svete 2006.

S primerjavo rezultatov volitev 2006 lahko ugotovim, da obstajajo razlike med posameznimi strankami. Stranka LDS ima samo v Občini Kamnik za cca. 3,5 % boljši rezultat, kot je delež stranki pripadel v državi. Podobno uspešni v Občini Kamnik v primerjavi s Slovenijo sta NSi in AS. Na drugi strani sta poraženki SD (skoraj 6 % manj) in SLS (4,5 % manj), v Občini Kamnik sta zaostali za rezultati v državi. Glede na to, da LDS in SD nagovarjata isto volilno telo, lahko rezultat opazujemo s perspektive vsote rezultatov teh dveh strank, ki daje nekoliko slabši rezultat v Občini Kamnik kot državi. V primeru SLS in NSi, ki sta sorodni stranki, v preteklosti celo združeni v eno, pa je skupni rezultat obeh strank skoraj identičen na občinskem in državnem nivoju. Ostale manjše politične stranke so v Republiki Sloveniji na volitvah 2006 dobile dobrih 6 % več kot v Občini Kamnik. Glavni razlog vidim v dejstvu, da je v slovenskem prostoru sodelovalo več strank. Nekatere med njimi, ki so bolj regijsko opredeljene (primer Primorske), pa so

dobile tudi zavidljivo podporo. Pri strankah skupin volivcev in samostojnih kandidatov (tu štejem liste) so kamniške uspešnejše. V prvi vrsti po zaslugi Liste Toneta Smolnikarja, ki na lokalnih volitvah leta 2006 še daleč ni bila za prvo SDS.

Obe tabeli (11.9 in 11.10) s podatki o uspehu strank na volitvah leta 2004 in 2006 nam kažeta, da predvsem pri državnozborskih volitvah 2004 (tabela 11.9) ni bistvenih razlik med uspehom strank na državnem in lokalnem nivoju (volilni okraj Kamnik). Volitve 2004 so prikaz preslikave³³ strankarske strukture Občine Kamnik (z Občino Komenda) na nacionalno.

Pri volitvah 2006 preslikava na nacionalno ni tako očitna. Lahko pa govorimo o preslikavi uspešnosti strank, ki skupaj tvorijo posamezno politično opcijo. Korektiv temu je župan s svojo listo in dejstvo, da manjše stranke niso sledile uspehu strank na nacionalni ravni.

Volilni rezultati in struktura prebivalstva v občini imata povezave. Občina Kamnik je, razen na novo oblikovane občine Komenda, ohranila svoje meje. Temu dejstvu gre zasluga za uravnoteženimi volilnimi rezultati z državnimi. Občina Kamnik se namreč ni cepila na manjše občine, kot je bilo to v primeru sosednje Občine Domžale. S tem se je ohranilo tako mestno kot podeželsko prebivalstvo v eni občini. Vsaka od njiju pa posameznim političnim polom predstavlja dokaj zvesto volilno telo.

V zadnjem času okolica mesta Kamnik (predvsem južni del) dobiva povsem novo podobo. Na račun zelo dragih nepremičnin v prestolnici, majhne oddaljenosti do središč (Ljubljana, Kranj) in atraktivne okolice je na novo veliko zgrajenega in poseljenega. S tem se je precej povečal delež urbanega in nemanuelnega prebivalstva. V primeru, da volilna abstinenca tu ne bi bila prevelika (glej karta 11.8 str. 57), bi se lahko jezik na tehtnici povесil proti levi strani.

Lokalne volitve so lahko pokazatelj državnozborskim. Doba dveh let med parlamentarnimi in lokalnimi volitvami je lahko dovolj dolga, da pokaže trend uspešnosti strank. Glede na zadnja dva mandata vlad (LDS in sedaj SDS) menim, da sta bili pomembnejši drugi polovici mandatov vlad, tako da verjetno lokalne volitve še niso dale odgovora na parlamentarne. SDS je leta 2004 takorekoč v finišu ugnala tekmece, zdajšnja volja volilnega telesa (predvolilne ankete) pa se je oblikovala predvsem v drugem delu mandata.

³³ Manjši delež glasov več glede na državno raven imajo desne stranke, kar potrjuje z raziskavo Kropivnik (glej Kropivnik 1998: 69-113), povzel sem jo na strani 44.

Preteklo politično obdobje je prineslo nekaj novitet. Dobro desetletje najuspešnejša stranka LDS se je namreč v preteklem mandatu morala precej ukvarjati z notranjimi trenji, kar je posledica volitev iz leta 2004. Ustanovljena je bila nova politična stranka ZARES, ki ima realna pričakovanja. Socialnim demokratom nekaj časa kazalci kažejo najboljša mesta. SDS ima še vedno vzvode oblasti v svojih rokah skupaj s SLS, NSi in DeSUS. Dosedaj vedno opozicijska SNS pa praviloma preseneti ...

Menim, da politična kultura v Občini Kamnik ne izstopa iz slovenskega okvirja. Najbrž bo predvolilni čas pripomogel, da se bo raven vsaj začasno znižala. Dokler volilna tekma poteka v smeri argumentov in konstruktivnih predlogov v dobro občanov, pridobiva tudi politika. Pri tem bi izpostavil še sveža primera glede zapore Tuhinjske doline za tovorni promet ter nestrinjanja z umestitvijo Občine Kamnik v t. i. Osrednjeslovensko pokrajino, kjer so se politiki različnih strank združili s podobnimi pogledi.

Za konec poglavja bi dodal misel Karl W. Deutscha, ki pravi:

Tekmovanje v svetovni politiki druge polovice 20. stoletja manj spominja na vlečenje vrvi kot pa na dirko; manj spominja na tek na sto metrov kot na maraton; manj na maraton kot na slalom; in manj na slalom kakor na kombinacijsko progo ohranitve in prepričevanja, pa tudi učenje in odkrivanje. Tudi v tem kontekstu bosta vlada in politika še dolgo ostali nepogrešljiva instrumenta spodbujanja družbenega znanja, s pomočjo katerega se človeštvo v svojih različnih podskupinah, še vedno organiziranih v države, lahko hitreje prilagaja nevarnim, vendar obetavnim nalogam odraščanja (Deutsch v Bibič 1997: 138).

12. POLITIKA KOT POKLIC

Poklic razumemo kot sposobnost za opravljanje dejavnosti, z njim si služimo denar. To sposobnost si praviloma pridobimo z izobraževanjem, kjer pridobimo ustrezna znanja in veščine.

Svetlik je mnenja, da je poklic povezan s človekovim delom in njegovo delitvijo. Za razliko od antropološko – historične opredelitve, ki opisuje delo kot generično bistvo človeka ter vir človeškosti in družbenosti, strukturalistična opredelitev delo opredeljuje predvsem kot proizvodno družbeno dejavnost (glej Svetlik v Pavlin 2007: 69).

Nadalje Kramberger pravi, da so bili osnovni pomeni izraza poklic od nastanka v zgodnjem 16. stoletju pa vse do konca 19. stoletja dokaj ozki. Kasneje naj bi bili dodani pomeni, ki so bili dotlej latentni, zapredeni v okorno govorico za opis okrnjenega slovenskega trga dela. Pomensko razbohotenje v 20. stoletju je izrazu navrglo precej bolj splošnih pomenov. Predvsem je tu raba izraza poklic kot oznake za katerokoli človekovo dejavnost (glej Kramberger 1999: 42).

Kramberger poudarja, da v poklicnih prostorih poteka kolektivno zasnovana menjava dveh dobrin: ponudb poklicnega znanja v zameno za netržne prednosti s strani oblasti. Sodelujejo akterji poklicnih strani in akterji javnega sektorja. Menjava poklicnega znanja v zameno za javni vpliv, razne olajšave in lažji dostop do virov poteka v poklicnem prostoru, torej na abstrakno določenem območju, ki ga imenujemo poklicni trg dela (glej Kramberger 1999: 265).

Pavlin opredeljuje razliko med poklici. »Med poklici obstajajo pomembne razlike. Še posebej očitna razlika je med nizko reguliranimi poklici (npr. akviziter, taksist, čistilka), ki jih lahko opravlja oseba brez predpisane izobrazbe in visoko reguliranimi poklici (npr. zdravnik, sodnik ali duhovnik), ki jih lahko opravlja le imetnik predpisanih certifikatov« (Pavlin 2007: 73).

Teorija Davisa in Moora pravi, da obstajajo različni družbeni položaji, ki niso ne enako prijetni, ne enako pomembni, ne enako zahtevni. Za zagotovitev alokacij vseh položajev morajo biti ustrezno nagrajeni. Nagrade predstavljajo kriterij socialne stratifikacije. Sklepata, da je neenakost neizogibna, saj brez nje zasedanje diferenciranih položajev v družbi sploh ne bi bilo mogoče (glej Dahrendorf v Tomc 1993: 140).

Postavlja se vprašanje o politiki kot poklicu ali celo profesiji. V primeru, da se povezuje z visokim statusom in visokimi nagradami za opravljeno delo, lahko govorimo o politiki kot profesiji. Politiki so ciljno usmerjeni na rentno vzpostavljanje poklicnih prostorov. Najzanimivejše so pozicije v javnem sektorju. Da so zmožni opravljati pogajanja z akterji poklicnih prostorov, morajo imeti redke osebne lastnosti: vizijo, obsedenost, neobčutljivost in potrpežljivost. Brez vizije javnega interesa niso pravi politiki (glej Kramberger 1999: 266 in 267). Ob tem bi omenil t. i. kilometrino oz. politično usposabljanje, ki je za politika zelo pomembna. Tu gre za različne metode in načine pripravljajanja, poučevanja in vzgajanja. Tu se ločita splošno in specifično usposabljanje. Splošno pomeni ljudi informirati o političnih stališčih v strankah. Splošno usposabljanje ni namenjeno določenim osebam in nima natančno opredeljenih ciljev. Pri specifično namenskem usposabljanju gre v bistvu za propagandistične naloge pred volitvami, usposabljanje za delovanje v mladinskih aktivih itd. (glej Struk 1995: 254).

Spor o »poklicnem politiku« sega daleč v zgodovino. Izhaja iz priznavanja ali nepriznavanja dnevnic, takrat razumljene kot nadomestilo za izdatke za državni parlament (Reichstag), ki so bile uvedene leta 1906 (glej Herzog 1992: 67).

Obstajata dve razlagi za odločitev služiti politiki. Po prvi politika pomeni predvsem boj in bojevanje za oblast, ki naj bi posameznikom in skupinam, ki si jo izbojujejo, zagotavljala nadvlado nad družbo in jim na ta način nudila vse koristi, ki izhajajo iz tega. Po drugi razlagi je politika prizadevanje za red in pravičnost, ki ju lahko zagotavljajo s položaja oblasti, kar pomeni omogočiti zadovoljevanje splošnih interesov in skrb za splošno dobro (glej Haček 2005: 69).

V zvezi s tem pogosto uporabljamo citat Maxa Webra in njegovo znano ločevanje politikov. »Od politike kot poklica živi tisti, ki stremi za tem, da iz nje napravi trajen vir dohodka, za politiko pa tisti, ki mu ne gre za to« (Weber 1992: 28).

Tomšič poudarja, da so v modernih demokracijah nosilci političnih vlog in procesi sprejemanja odločitev bistveno drugačni, kot so bili v enostavnih družbah. Razlike naj bi bile v stopnji diferenciranosti političnih struktur, številu akterjev in obsegu nalog ter pristojnosti političnih akterjev (glej Tomšič 2002: 9).

V politiki po pravilu ne gre za trajno zaposlitev. Običajno predstavlja vzporedno funkcijo ali pa osebe v politiko le občasno »skačejo« iz svoje osnovne kariere (glej Adam v Tomc 1993: 141).

Na dolgi rok politiki brez vizije javnega interesa ne bi smeli preživeti. Po drugi strani pa morajo slediti smernicam svoje stranke, saj samovolja ni dobrodošla. Na volilnem telesu je odločitev o nagradi oziroma glasu.

12.1 Lastnosti političnih funkcionarjev

Politični funkcionarji so zelo raznolika, fragmentirana in prehodna skupina z majhno notranjo kohezivnostjo. Če se spustimo nižje po hierarhični lestvici političnih funkcionarjev, vidno večjo stopnjo specializacije in večjo stopnjo identifikacije s programskimi cilji znotraj organizacije (glej Haček 2005: 70).

Politična elita zakonodajne veje oblasti se razlikuje od politične elite izvršilne veje oblasti, saj med zakonodajalci bolj dominira moški spol³⁴, ki je slabše izobražen. V večji meri izvirajo iz delavskega razreda in s podeželja. Obstaja tudi verjetnost sorodstvene povezave s politikom, ki je aktiven (glej Haček 2005: 125-144).

Morda najpomembnejša lastnost politikov je karizmatičnost.

³⁴ Boljša zastopanost žensk v političnem sistemu je v skandinavskih državah (glej Skard in Haavio-Mannila 1992: 191-209).

Weber, ki je karizmatično osebnost postavil kot temelj karizmatične oblasti, karizmo opredeljuje kot: lastnost posameznika, ki se razlikuje od navadnih ljudi po tem, da je obdarjen z nadnaravnimi, nadčloveškimi lastnostmi ali vsaj z izjemno močjo ali kvaliteto. Avtoriteta in oblast takega posameznika, temeljita na omenjenih kvalitetah, ki so značilne in se razlikujejo glede na kulturo in zgodovinsko obdobje. Vsem pa je skupen efekt, to je, da ljudje takemu posamezniku sledijo (Internet 1).

Herzog vidi karizmatične osebe kot osebe, ki s pozitivno energijo vplivajo na ljudi, da jim sledijo, verjamejo, zaupajo in jih povečujejo. Meni, da politik, ki ima tako lastnost, to lahko izkoristi za večjo učinkovitost. Izkoriščanje karizme pri vodenju lahko privede tudi do negativnih in nezaželenih posledic. To se zgodi, kadar vodja postavlja svoje osebne interese pred interese skupnosti, ki jo vodi. V vseh zahodnih demokracijah obstaja pri članih vodilnih slojev nekakšen občutek skupnosti. Zaznati je skupen vedenjski vzorec, ki se kaže v obliki govora in enakih ali podobnih navad glede oblačenja. Za različne priložnosti veljajo določena pisna pravila vedenja z institucionaliziranimi sankcijami (glej Herzog 1992: 74-75).

Po Weberu mora vselej obstajati neko prepričanje, ki politika usmerja v prizadevanjih, da služi nacionalnim ciljem, ciljem v dobro človeštva, kulturnim ciljem, socialnim ciljem ... (glej Weber 1992: 56).

12.2 Kariera politikov

Beseda kariera izvira iz italijanske besede *carriera*³⁵.

»Kariera posameznika je sestavljena iz niza različnih delovnih nalog, pri čemer posameznik prevzema nove delovne naloge, se seli iz enega v drug oddelek, napreduje na višji položaj, pridobi večje odgovornosti in kompetence ali menja delovno organizacijo« (Brečko 2000: 28).

³⁵ Dirkališče za vozove (glej Verbinc 1982: 335).

Za razvoj kariere so pomembni aspekti:

- osebnostni razvoj posameznika,
- osnovne spretnosti za delo z ljudmi in upravljanje medosebnih odnosov v organizaciji
- zavest o pomembnosti neprestanega učenja (glej Brečko 2000: 28-36).

Pri proučevanju kariernih poti političnih funkcionarjev z ozirom na družbeno poreklo, izobrazbo, poklicni status očeta in geografsko poreklo posameznikov lahko ugotovimo, da predstavljajo politično elito izvršilne veje oblasti večinoma moški z vsaj univerzitetno izobrazbo, iz srednjega in nižjega srednjega sloja, urbani, ki so relativno zgodaj vstopili v politiko. Dosedanja politična kariera je relativno dolga (glej Haček 2005: 125-144).

Raziskovanje porekla članov britanskega parlamenta je pokazalo visok odstotek samoregrutacij elit. Tako je skoraj 50 % vseh poslancev v parlamentu obiskovalo privatne šole. Več kot tretjina je študirala na Oxfordu ali Cambridgu (glej Haralambos 1980: 128-129).

V slovenskem parlamentu je delež znova izvoljenih poslancev med najmanjšimi v primerjavi s parlamenti drugih držav. Razlog temu je iskati med nihanjem v volilni podpori posameznim strankam in dejstvu, da smo dolgo imeli najmanjši volilni prag.

Delež poslancev, ki ni bil ponovno izvoljen, je očiten, kar opozarja na ostro selekcijo slovenskih volivcev. Število poslancev, ki zasedejo poslanske klopi, je nekoliko večje, ker nekaj poslancev iz prejšnjih mandатов, ki so dovolj visoko na strankinih listah, zasede mesta novoizvoljenih poslancev, ki prevzamejo funkcije v vladi (glej Zajc 2004: 234).

12.3 Zaposlitvene možnosti politikov

Poklic politika oz. funkcionarja je precej izpostavljen poklic. Zanimalo me je, koliko ljudi je poklicno povezano s politiko³⁷. Na Statističnem uradu Republike Slovenije so mi v zvezi z vprašanjem posredovali podatke o poklicih iz podskupine Zakonodajalci/zakonodajalke po Standardni klasifikaciji poklicev (Ur. l. RS 16/2000) po stanju 31. 12. 2007.

³⁷ V zvezi s kadrovskimi viri slovenskih parlamentarnih strank glej Krašovec 2000 : 170-175.

Možnosti poklicnega udejstvovanja v Občini Kamnik so omejene. Po podatkih SRDAP je namreč 36 oseb, ki delajo v občini. Na drugi strani je 92 oseb, ki prebivajo in po Standardni klasifikaciji poklicev tvorijo t. i. podskupino zakonodajalci/zakonodajalke. Razmerje je pričakovano. Mesto Kamnik je v zadnjem času z izgradnjo novih stanovanjskih sosesk postalo prebivališče številnih občanov od drugod, ki pa poklicno ne delujejo v novem bivanjskem okolju. Po drugi strani je oddaljenost do prestolnice, ki daje največ možnosti zaposlovanja, še posebej poklicev iz omenjene podskupine, le dobrih 20 kilometrov z zelo solidno prometno povezavo.

Podatki iz tabele 12.3.1 (str. 68) so prevzeti iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP), ki ga vodi Statistični urad RS. V tabelah pa ni podatkov o osebah, ki občasno delajo po podjemnih pogodbah, avtorskih pogodbah ali za neposredno plačilo, o pomagajočih družinskih članih in samozaposlenih, ki ne plačujejo zavarovanja, osebah poslanih na delo v tujino (detaširani delavci), o osebah, ki delajo pri tujih diplomatskih in konzularnih predstavništvih na območju RS in vajencih.

TABELA 12.3.1: Zaposlene osebe pri pravnih osebah v občini Kamnik po nazivih poklicev in stopnji strokovne izobrazbe, 31. 12. 2007

Delajo v občini Kamnik		Skupaj
11	ZAKONODAJALCI/ZAKONODAJALKE	9
111	ZAKONODAJALCI/ZAKONODAJALKE	3
1110	Zakonodajalci/zakonodajalke	3
1110.08	Župan/županja občine	3
112	VISOKI DRŽAVNI URADNIKI/V	6
1121	Visoki vladni uradniki/vi	1
1121.00	Visoki vladni uradniki/vi	1
1122	Visoki uradniki/visoke ur	4
1122.01	Tajnik/tajnica občine	1
1122.03	Vodja občinskega upravnega	3
1129	Visoki državni uradniki/v	1
1129.04	Vodja službe državnih org	1

Nazivi poklicev	Skupaj	Stopnja strokovne izobrazbe					
		Visoka			Višja	Srednja	
		Doktorji	Magistri	Ostali			
Prebivajo v občini Kamnik							
11	ZAKONODAJALCI/ZAKONODAJAL	23	1	2	15	2	3
111	ZAKONODAJALCI/ZAKONODAJAL	5	-	1	1	2	1
1110	Zakonodajalci/zakonodajalke	5	-	1	1	2	1
1110.03	Poslanec/poslanka državne	2	-	1	-	1	-
1110.08	Župan/županja občine	3	-	-	1	1	1
112	VISOKI DRŽAVNI URADNIKI/V	11	1	1	8	-	1
1121	Visoki vladni uradniki/vi	1	-	1	-	-	-
1121.00	Visoki vladni uradniki/vi	1	-	1	-	-	-
1122	Visoki uradniki/visoke ur	2	-	-	2	-	-
1122.01	Tajnik/tajnica občine	1	-	-	1	-	-
1122.03	Vodja občinskega upravnega	1	-	-	1	-	-
1129	Visoki državni uradniki/v	8	1	-	6	-	1
1129.00	Visoki državni uradniki/v	2	-	-	2	-	-
1129.04	Vodja službe državnih org	5	-	-	4	-	1
1129.06	Varuh/varuhinja človekovi	1	1	-	-	-	-
114	VISOKI URADNIKI/VISOKE UR	7	-	-	6	-	1
1141	Visoki uradniki/visoke ur	2	-	-	2	-	-
1141.04	Svetovalec/svetovalka pre	2	-	-	2	-	-
1142	Visoki uradniki/visoke ur	3	-	-	3	-	-
1142.02	Sekretar/sekretarka zborn	1	-	-	1	-	-
1142.03	Svetovalec/svetovalka zbo	2	-	-	2	-	-
1143	Visoki uradniki/visoke ur	2	-	-	1	-	1
1143.05	Sekretar/sekretarka human	1	-	-	1	-	-
1143.06	Sekretar/sekretarka poseb	1	-	-	-	-	1

Vir: Statistični urad Republike Slovenije. Zaposlene osebe pri pravnih osebah v občini Kamnik.

13. ZAKLJUČEK

Osnovni namen diplomske naloge je raziskava strankarske strukture v Občini Kamnik. Lokalna demokracija je doživela spremembo z zamenjavo komunalnega sistema v občino. Z neposrednimi in posrednimi oblikami občani lahko sodelujejo pri zadevah v lokalni skupnosti. Mnenja sem, da je sodelovanje občanov pri izvajanju lokalne oblasti še vedno premajhno. Z volitvami občani izkazujejo naklonjenost do posameznih političnih opcij. Zmagovalke volitev lahko nato prek najvišjega organa odločanja, občinskega sveta, udeležijo zastavljene naloge. Menim, da je politično življenje v občini predvsem domena političnih strank.

V nalogi sem si zastavil tri hipoteze. Vse se navezujejo na volilne rezultate oz. posredno na voljo občanov.

Raziskava hipotez je potekala v smeri tako teoretičnega kot praktičnega dela. Teoretični del predstavlja uporabljene vire, praktični pa volilne rezultate, njihove primerjave in analizo.

Prvo zastavljeno hipotezo, da je uspeh politične opcije v občini odvisen tudi od družbenega in ideološkega segmenta, sem preverjal s pomočjo naseljenosti v občini. Znano je, da volivci svoje glasove namenijo tudi na podlagi vrednot volivcev.

Za t. i. stranki levega političnega pola, LDS in SD, je značilno, da imajo volivci višji položaj v družbi, bivajo v bolj urbanih naseljih in so manj konzervativni. Po primerjalni metodi sem ugotovil, da je uspeh strank LDS in SD v t. i. urbanem območju bistveno boljši kot na ruralnem oz. podeželskem območju. Nasproti sta stranki NSi in SLS, ki bolj privlačita konzervativno in tradicionalno volilno telo. Boljši volilni uspeh je bil zabeležen na podeželju. Zastavljena hipoteza je bila na podlagi empiričnih podatkov – volilnih rezultatov potrjena.

Pri drugi hipotezi sem se spraševal, da na lokalni ravni volilne glasove pogosto privablja oseba in ne stranka. Lokalne volitve imajo nasproti državnozborskimi volitvami to posebnost, da volivci pogosto volijo osebo in ne stranko. V primeru Občine Kamnik je to izrazito v primeru župana Smolnikarja in njegovega kandidiranja. Hipotezo sem pojasnjeval z volilnimi rezultati, ki so šli v prid zdajšnjemu županu ter dejstvu, da si

apriori ni zapiral sodelovanja ne z eno ne z drugo stranjo. Rezultati, še posebej zadnjih lokalnih volitev, potrjujejo navedbam hipoteze o glasovih namenjenim osebam in ne strankam.

Z namenom potrditve tretje hipoteze, da je strankarska struktura Občine Kamnik preslikava nacionalne s korektivom, ki ga predstavlja župan kot nestrankarska figura, sem uporabil primerjavo zadnjih lokalnih in državnozborskih volitev. Pri državnozborskih volitvah je tako v državi kot v volilnem okraju Kamnik slika podobna. Pri lokalnih volitvah leta 2006 pa primerjava volilne uspešnosti ni tako izrazita. V tem primeru lahko govorimo o delni potrditvi zastavljene hipoteze.

Občina Kamnik ima v političnem življenju vzporednice z državo. Politični zasuki na državnem nivoju so hkrati v občini. Stranke in liste, ki jih pooseblja predvsem ena oseba, so realnost tudi zadnjih lokalnih volitev v Občini Kamnik. Lahko rečem, da se je v Občini Kamnik ustvaril vzorec nezaupanja v noviteto v primeru županovanja, saj je redno izbran isti kandidat. Podobno je na državnem nivoju na mestu predsednika države, kjer je bil lani izbran kandidat, ki na nek način nadaljuje pot obeh predhodnikov in jima je v razmišljanjih in dejanjih podoben. Po drugi strani pa se kandidati, ki bi želeli prekiniti kontinuiteto župana v Občini Kamnik oz. predsednika države, na vsakih volitvah menjavajo. Pred zadnjimi volitvami župana se je zdajšnji župan sicer nekoliko spogledoval z odločitvijo o nekandidiranju. Zanimivo bo videti stanje po naslednjih volitvah župana, če je četrti zaporedni mandat župana res zadnji.

Naslednja podobnost lokalnih strank s svojimi matičnimi je v zadovoljstvu volilnih izidov. V naši parlamentarni demokraciji težko najdemo, da bi bila stranka javno nezadovoljna z rezultati volitev. Običajno se rezultati prikrojijo in razlagajo vsečno. Opazovalci dobijo vtis, da so v tekmi le zmagovalci. Če pa že rezultata ni mogoče označiti za pozitivnega, se vzroki neuspeha poiščejo zunaj svojih vrst.

Osebnostno z zanimanjem pričakujem volitve v prihodnosti. Do parlamentarnih volitev 2004 je vlado vedno (razen nekajmesečnega vladanja v letu 2000) vodila leva stranka, LDS. Ta si je sicer za koalicijske partnerice izbirala tudi desne stranke, tako da je zvenelo bolj

sredinsko. Pred štirimi leti (2004) je mandat za sestavo vlade dobila SDS, ki je oblikovala desno vlado (DeSUS ima v vladi manjšo težo). Volivci so zdaj lahko spoznali oba modela vladanja. Pred štirimi leti je volilno telo nagradilo opozicijo. Kaj bo jutri ali pojutrišnjem?

Kakor sem omenil že v uvodu dela, me je pri pisanju vodila ideja združiti podatke na enem mestu. V poglavju o strankarski strukturi je več mojega razmišljanja, preverjanja in analiziranja predvsem o volitvah, pri ostalih teoretičnih poglavjih pa je snov različnih avtorjev. Čeprav je delo zastavljeno lokalno, na primeru Občine Kamnik, sem moral s primerjavami pogosto vključevati državno raven, ki je nekakšno ogledalo stanja v posamezni volilni enoti.

V diplomskem delu sem uporabil več tabel, grafov in kart z volišči, ki lahko bolj slikovito in bolj podrobno od besed približajo snov.

Rad bi poudaril, da je delo oblikovano interdisciplinarno. Znanstvene discipline, ki so vključene v nalogi, so politologija, sociologija, geografija, zgodovina, statistika ...

Diplomsko delo najbrž ni odprlo vseh vprašanj, še manj, da bi odgovorilo na vse. Že z novimi državnozborskimi volitvami, ki so razpisane za 21. september 2008, bo lahko naloga dobila svoje nadaljevanje in dopolnitev.

14. LITERATURA

Članki v revijah in zbornikih:

1. Boh, Tomaž (2004): Župani ali (in) poslanci?! Prednost ali slabost združene funkcije. V Marjan Brezovšek (ur.): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, 138-163. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Brečko, Daniela (2000): *Izobraževanje in razvoj kariere: Model za razvoj delovne učinkovitosti zaposlenih v novih vlogah in okoljih*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
3. Brezovšek, Marjan (2004): Proučevanje lokalne demokracije in zaznave Slovencev. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, 36-48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Brezovšek, Marjan in Miro Haček (2004): Značilnosti kandidiranja na lokalni ravni. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, 49-62. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Brezovšek, Marjan (2005): Pojemovno-teoretični okvir razvoja lokalne demokracije. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Lokalna demokracija II.: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, 5-24. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Brezovšek, Marjan (2005): Problemi in perspektive lokalne demokracije v Sloveniji. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Lokalna demokracija II.: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, 263-282. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Brezovšek, Marjan (2005): Velikost in naloge občin v Sloveniji. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Lokalna demokracija II.: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, 68-85. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Deutsch, W. Karl (1997): Politika moči in politika rasti. V Adolf Bibič (ur.): *Kaj je politika?*, 129-138. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
9. Grafenauer, Božo (2006): »Občina« in »župan« v slovenskem pravnem izrazoslovju. *Lex Localis: Revija za lokalno samoupravo* IV/4, 11-26.

10. Haček, Miro (1999): Lokalne volitve v Sloveniji – primerjava 1994-1998. *Teorija in praksa* 34 (2), 218-229.
11. Haček, Miro (2004): Fenomen neodvisnih kandidatov in list neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. V Marjan Brezovšek (ur.): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, 63-74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Haček, Miro (2004): Lokalne volitve zgolj kot indikator za parlamentarne? V Marjan Brezovšek (ur.): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, 22-35. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Haček, Miro (2005): Zgodovinski kontekst nastajanja občin na slovenskem. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Lokalna demokracija II.: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, 43-67. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Herzog, Dietrich (1992): Moderen poklicni politik. V Frane Adam (ur.): *Politika kot poklic*, 67-90. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
15. Klemenc, Bojana (2002): Kako pa kaj volitve? *Kamniški Občan*, 25.oktober, 17.
16. Kolar, Alojz (2006): Razvojni projekti v občini Kamnik v naslednji finančni perspektivi EU (2007-2013). *Kamniški Občan*, 8.november, 2.
17. Kontelj, Martina, Danilo Dolenc in Ida Repovž Grabnar (2007): *Lokalne volitve 1994-2006*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
18. Kovač, Bogomir (1998): Revitalizacija mesta Kamnik – priložnost ali še ena zapravljenost. V Marjeta Humar (ur.): *Kamniški zbornik XIV*, 7-12. Kamnik: Občina Kamnik.
19. Kropivnik, Samo (2002): Družbeni in ideološki profili slovenskih političnih strank v preteklem desetletju. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Parlamentarne volitve 2000*, 27-48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Lavtar, Roman (2005): Nadzor nad delovanjem lokalne samouprave. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Lokalna demokracija II.: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, 130-149. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

21. Makarovič, Matej (2002): Politična participacija v desetletju demokratizacije. V Niko Toš in Ivan Bernik (ur.): *Demokracija v Sloveniji, prvo desetletje*, 65-87. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Mejač, Saša (2004): Razkriti pogledi pred volitvami. *Kamniški Občan*, 23 september, 4-6.
23. Melik, Vasilij (1984): Razvoj krajev, občin in okrajev na ozemlju kamniške občine. V Jože Žontar, Vasilij Melik, Ferdo Gestrin, Mirina Zupančič, Miroslav Stiplovšek in Franc Svetelj (ur.): *Kamnik 1229-1979: Zbornik razprav s simpozija ob 750-letnici mesta*, 52-55. Kamnik: Kulturna skupnost Kamnik in Sekcija za krajevno zgodovino Zgodovinskega društva za Slovenijo.
24. Milenković, Aleksander (2007): *Vzpostavitev lokalne samouprave v Republiki Sloveniji v številkah: obseg pojavnostna teritorialna sprememba od leta 1971 do leta 2006, ocenjen s številom prebivalcev, administrativno preseljenih iz enega naselja v drugo*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
25. Občinska volilna komisija Občine Kamnik (1998): Poročilo o izidu volitev članov Občinskega sveta Občine Kamnik. *Kamniški Občan*, 2.december, 5.
26. Občinska volilna komisija Občine Kamnik (1998): Poročilo o izidu volitev članov Občinskega sveta Občine Komenda. *Kamniški Občan*, 2.december, 4.
27. Občinska volilna komisija Občine Kamnik (2002): Poročilo o izidu volitev članov občinskega sveta Občine Kamnik. *Kamniški Občan*, 21.november, 2.
28. Občinska volilna komisija Občine Kamnik (2002): Poročilo o izidu volitev župana Občine Kamnik. *Kamniški Občan*, 5.december, 2.
29. Otorepec, Božo (1984): Doneski k zgodovini srednjeveškega Kamnika. V Jože Žontar, Vasilij Melik, Ferdo Gestrin, Mirina Zupančič, Miroslav Stiplovšek in Franc Svetelj (ur.): *Kamnik 1229-1979: Zbornik razprav s simpozija ob 750-letnici mesta*, 19-22. Kamnik: Kulturna skupnost Kamnik in Sekcija za krajevno zgodovino Zgodovinskega društva za Slovenijo.
30. Požarnik, Hubert (1992): Politična kultura v demokraciji. V Janez Stanič (ur.): *Demokracija in politična kultura*, 27-36. Ljubljana: Enajsta univerza.

31. Repolusk, Peter (1998): Državnozborske strankarske volitve na območju občine Kamnik v letih 1992 in 1996. V Marjeta Humar (ur.): *Kamniški zbornik XIV*, 29-36. Kamnik: Občina Kamnik.
32. Smolnikar, Anton Tone (2000): Pet let lokalne samouprave – smo izkoristili možnosti za hitrejši razvoj? V Marjeta Humar (ur.): *Kamniški zbornik XV*, 7-18. Kamnik: Občina Kamnik.
33. Smolnikar, Anton Tone (2006): Dvanajst let lokalne samouprave – obdobje velikih sprememb za slovenske občine. V Marjeta Humar (ur.): *Kamniški zbornik XVII*, 7-33. Kamnik: Občina Kamnik.
34. Svetelj, Franc (2000): Največ glasov Maksu Lavricu in LDS. *Kamniški Občan*, 24. oktober, 1-2.
35. Svetelj, Franc (2002): Koalicija za napredek občine Kamnik. *Kamniški Občan*, 21. november, 2.
36. Svetelj, Franc (2002): Tone Smolnikar tretjič župan občine Kamnik. *Kamniški Občan*, 5. december, 2.
37. Šmidovnik, Janez (1990): Lokalna skupnost in lokalna samoupravna občina. *Teorija in praksa* 27 (3-4), 326-328.
38. Tomc, Gregor (1993): Slovenci o politiki in politikih V Frane Adam (ur.): *Volitve in politika po slovensko*, 138-155. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
39. Tomec, Urška (2004): Tudi letos jim (ne) verjamem, Pred volitvami oktobra 2004. *Kamniški Občan*, 23. september, 2.
40. Torild, Skard in Elina Haavio-Mannila (1992): Ženske v parlamentu. V Frane Adam (ur.): *Politika kot poklic*, 191-209. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
41. Vlaj, Stane (2005): Lokalna samouprava v Sloveniji: Centralizem ali decentralizacija. V Marjan Brezovšek in Miro Haček (ur.): *Lokalna demokracija II.: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, 25-42. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
42. Weber, Max (1992): Politika kot poklic. V Frane Adam (ur.): *Politika kot poklic*, 21-66. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.

43. Žerovnik, dr. Marko (1992): Vizija občine v lokalni samoupravi I.. *Kamniški Občan*, 7.oktober, 3.
44. Žerovnik, dr. Marko (1992): Vizija občine v lokalni samoupravi II.. *Kamniški Občan*, 21.oktober, 3.
45. Žerovnik, dr. Marko (1992): Vizija občine v lokalni samoupravi III.. *Kamniški Občan*, 4.november, 3.

Samostojne publikacije:

46. Bobbio, Norberto (1995): *Desnica in leвица: razlogi in pomeni političnega razlikovanja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
47. Budge, Ian (1996): *The new challenge of Direct Democracy*. Cambridge: Polity Press.
48. Della Porta, Donatella (2003): *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Sophia.
49. Dalton, Russel (1988): *Citizen Politics in Western Democracies. Public Opinion and Political and Political Parties in United States, Great Britain, West Germany and France*. Chatham, New Jersey: Chatham House.
50. Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan (1996): *Državna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
51. Haček, Miro (2005): *Politika birokracije*. Ljubljana: Modrijan.
52. Hague, Rod in Martin Harrop (2001): *Comparative Government and Politics: An Introduction*. Basingstoke, New York: Palgrave.
53. Haralambos, Michael (1980): *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
54. Jerman, Frane (1986): *Družboslovje*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
55. Kaučič, Igor in Franc Grad (2003): *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: GV Založba.
56. Kramberger, Anton (1999): *Poklici, trg dela in politika: Poklic ni problem socialne države, empirični primeri iz Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

57. Krašovec, Alenka (2000): *Moč v političnih strankah: odnosi med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
58. Krašovec, Alenka (2002): *Oblikovanje javnih politik: Primer kulturnih politik v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
59. Krašovec, Alenka (2007): *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
60. Kropivnik, Samo (1998): *Volivci v geografskem, družbenem in ideološkem prostoru analiza volitev v letih 1990-1992*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
61. Lijphart, Arend (1977): *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven, London: Yale University Press.
62. Lukšič, Igor (2006): *Politična kultura: političnost morale*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
63. Lukšič, Igor (2001): *Politični sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
64. Pavlin, Samo (2007): *Vloga znanja pri profesionalizaciji poklicev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
65. Sruck, Vlado (1995): *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.
66. Stražar, Stane (1988): *Ob bregovih Bistrice: Od Rodice do Duplice in Radomlje z okolico*. Radomlje: Krajevna skupnost Radomlje.
67. Šmidovnik, Janez (1995): *Lokalna samouprava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
68. Tomšič, Matevž (2002): *Politična stabilnost v novih revijah*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
69. Verbinc, France (1982): *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
70. Vlaj, Stane (1998): *Lokalna samouprava: občine in pokrajine*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
71. Vlaj, Stane (2001): *Uvod v javno upravo*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
72. Zajc, Drago (2004): *Razvoj parlamentarizma – funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Pravni viri:

73. *Ustava Republike Slovenije* (1991). Ljubljana: Uradni list RS 33/99. Dostopno na <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (23.februar 2008).
74. *Zakon o lokalni samoupravi* (1993). Ljubljana: Uradni list RS 72/93. Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO307.html (27.februar 2008).
75. *Zakon o lokalnih volitvah* (1993). Ljubljana: Uradni list RS 72/1993. Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_ZAKO308.html (27.februar 2008).
76. *Zakon o ustanovitvi občin in določitvi njihovih območij* (1994). Ljubljana: Uradni list RS 60/1994. Dostopno na <http://WWW.uradni-list.si/1/main.cp2?letnik=1999&stevilka=60&view=2> (29.februar 2008).
77. *Poslovník Občinskega sveta Občine Kamnik* (1999). Ljubljana: Uradni list RS 52/99. Dostopno na <http://www.kamnik.si/dokument2.asp?id=424&tip=word> (2.marec 2008).
78. *Zakon o volitvah v državni zbor* (2006). Ljubljana: Uradni list RS 109/06. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006109&stevilka=4648> (4.marec 2008).

Internetni viri:

79. INETRNET 1: Vodja.com (2008): *Karizmatične osebnosti in vodenje*. Dostopno na http://www.vodja.com/index.php?option=com_content&task=view&id=39&Itemid=2 (9.marec 2008).
80. INTERNET 2: Kamnik (2008): *Predstavitev Občine Kamnik*. Dostopno na <http://www.kamnik.si/> (24.marec 2008).
81. INTERNET 3: Kamnik (2008): *Predstavitev Občine Kamnik*. Dostopno na <http://www.kamnik.si/dokument2.asp?id=798&tip=word> (24.marec 2008).
82. INTERNET 4: Statistični urad Republike Slovenije (2008): *Lokalne volitve, 1994–2006*. Dostopno na http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=850 (6.april 2008).
83. INTERNET 5: Občinski odbor SDS Kamnik (2008): *SDS OO SDS Kamnik*. Dostopno na <http://www.kamnik.sds.si/> (12.april 2008).

84. INTERNET 6: Občinski odbor LDS Komenda (2008): *O stranki*. Dostopno na http://www.komenda.lds.si/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=2 (14.april 2008).
85. INTERNET 7: Lista Toneta Smolnikarja (2008): *Lista Toneta Smolnikarja – Kamnik*. Dostopno na <http://www.za-kamnik.si/Program.aspx> (14.april 2008).
86. INTERNET 8: Občinski odbor NSi Kamnik (2008): *Nova Slovenija*. Dostopno na <http://nsi.formalibre.si/node/8/> (15.april 2008).
87. INTERNET 9: Socialni demokrati (2008): *Novice*. Dostopno na <http://www.socialnidemokrati.si/?m=k&a=show&k=12> (15.april 2008).
88. INTERNET 10: SD – Območna organizacija Kamnik (2008): *Območna organizacija Kamnik SD*. Dostopno na <http://www.kamnik.socialnidemokrati.si/> (15.april 2008).
89. INTERNET 11: ZARES (2008): *Osebna izkaznica ZARES*. Dostopno na <http://www.zares.si/o-stranki/> (15.april 2008).
90. INTERNET 12: Slovenska ljudska stranka (2008): *O stranki*. Dostopno na <http://www.sls.si/sl/inside.sls?cid=48FC6F3C-6FDD-8252-F594-F98BC31D2AA0&linkid=about> (15.april 2008).
91. INTERNET 13: Demokratična stranka upokoјencev (2008): *Program stranke*. Dostopno na <http://www.desus.si/?nav=90&blog=6&m=1> (15.april 2008).
92. INTERNET 14. Zelena stranka (2008): *Novice*. Dostopno na <http://zelena.si/> (15.april 2008).
93. INTERNET 15: Stranka mladih Slovenije (2008): *Smernice Stranke mladih Slovenije*. Dostopno na http://www.sms.si/0_smernice.htm (15.april 2008).
94. INTERNET 16: Lista za podjetno Slovenijo (2008): *Obrtniki in podjetniki na volitvah v državni zbor*. Dostopno na <http://www.ozs.si/obrtnik/prispevek.asp?IDpm=935&ID=2990> (15.april 2008).

95. INTERNET 17: Filozofska fakulteta (2008): *Uspeh nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah 2006*. Dostopno na http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_27/09_rogelj.pdf (19.april 2008).
96. INTERNET 18: Kamnik (2008): *Arhiv zasedanj občinskega sveta mandata 2006-2010*. Dostopno na http://www.kamnik.si/default.asp?pdr_id=12770&lang_id=1060&obc_id=43 (20.april 2008).